

વર્ષ : ૩૭ ❖ અંક : ૧૧

નવેમ્બર - ૨૦૧૩

Retail Price Rs. 5/- Each

શ્રદ્ધેય સંતશ્રી આત્માનંદજી પ્રેરિત

દિવ્યધ્વનિ

આધ્યાત્મિક મુખપત્ર

શ્રી મહાવીરસ્વામી પરિનિર્વાહ

શ્રી ગૌતમસ્વામી કેવળજ્ઞાન

Shubh
Deepawali

નૂતન વર્ષાભિનંદન

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આધ્યાત્મિક સાધના કેન્દ્ર

(શ્રી સત્શ્રુત - સેવા - સાધના કેન્દ્ર સંચાલિત)

કોબા ૩૮૨ ૦૦૭. (જિ. ગાંધીનગર, ગુજરાત)

ફોન : (૦૭૯) ૨૩૨૭૬૨૧૯, ૨૩૨૭૬૪૮૩-૮૪ ફેક્સ : (૦૭૯) ૨૩૨૭૬૧૪૨

E-mail : mail@shrimadkoba.org, Web.: www.shrimadkoba.org

૧

આપણી સંસ્થામાં શ્રી પર્યુષણ મહાપર્વની આરાધના વેળાની તસવીરો

પૂજ્યશ્રીની પાવન નિશ્રા

આદ.ડૉ. અભયભાઈ દોશી

ભક્તિસંગીત વેળાએ

ગુરુકુળના બાળકો દ્વારા પ્રસ્તુત સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો

તપસ્વીઓના પારણાની વેળાએ

સ્વાધ્યાય આપતા આત્માર્થી શ્રી પ્રકાશભાઈ શાહ
(તા. ૧૨-૧૦-૧૩ થી તા. ૧૪-૧૦-૨૦૧૩)

ગાંધીનગર મુકામે શ્રી પર્યુષણપર્વ વેળાએ ઉપસ્થિત પૂજ્યશ્રી

-: પ્રેરક :-

શ્રદ્ધેયશ્રી આત્માનંદજી
ૐ

-: તંત્રી - સંપાદક :-

શ્રી મિતેશ એ. શાહ
ૐ

-: સ્વત્વાધિકારી :-

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આધ્યાત્મિક
સાધના કેન્દ્ર
(શ્રી સત્શ્રુત-સેવા-સાધના કેન્દ્ર
સંચાલિત)
ૐ

-: મુદ્રક-પ્રકાશક :-

ડૉ. શ્રી શર્મિષ્ઠાબેન એમ. સોનેજી
ટ્રસ્ટી, શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર
આધ્યાત્મિક સાધના કેન્દ્ર, કોબા
ૐ

-: પ્રકાશન સ્થળ :-

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આધ્યાત્મિક
સાધના કેન્દ્ર
કોબા - ૩૮૨ ૦૦૭
ફોન: (૦૭૯) ૨૩૨૭ ૬૨૧૯
૨૩૨૭ ૬૪૮૩/૮૪
ફેક્સ: (૦૭૯) ૨૩૨૭ ૬૧૪૨
ૐ

-: લવાજમ શ્રેણી :-

ભારતમાં
ત્રિવાર્ષિક રૂ. ૧૮૦
આજીવન રૂ. ૭૫૦
પરદેશમાં
By Air Mail
ત્રિ-વાર્ષિક : Rs. 2500
\$-60, £-35
આજીવન : Rs. 7000
\$-170, £-110
By Sea Mail
આજીવન : Rs. 3500
\$-85, £-60

દિવ્યધ્વનિ

અનુક્રમણિકા

- (૧) શ્રી સદ્ગુરુપ્રસાદ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી ૫
- (૨) રાગ-દ્વેષ જીતવાના ઉપાય. પૂ.શ્રી આત્માનંદજી ૬
- (૩) શ્રી પાર્શ્વનાથ સ્તવન પં.શ્રી ગુણસુંદરવિ.ગણી ૧૦
- (૪) આપણું અવિનાશી ચિદાકાશ . ડૉ. કુમારપાળ દેસાઈ ૧૧
- (૫) સમાધિતંત્ર-અમૃતરસપાન . પ્રા. ચંદાબહેન પંચાલી ૧૪
- (૬) ગુરુમહિમા શ્રી વિભાબેન એસ. મહેતા ૧૭
- (૭) આપણે સુખી કેમ થઈએ ?... કુ.રીનાબેન એ. શાહ ૧૯
- (૮) સમ્યગ્દર્શન બા.બ્ર.શ્રી સુરેશજી ૨૪
- (૯) આત્મભાવના .. સંકલન: શ્રી વસંતભાઈ ખંધાર ૨૬
- (૧૦) ક્ષમાપના શ્રી વલભજી હીરજી ૨૭
- (૧૧) વિજ્ઞાન અને ધર્મ શ્રી ધૂની માંડલિયા ૨૭
- (૧૨) દો દિનકા જગમેં મેલા શ્રી ભાનુબેન શાહ ૨૮
- (૧૩) સમજ્યા તે શમાઈ ગયા .. શ્રી કિરીટભાઈ શેઠ ૩૦
- (૧૪) બ્રહ્મચાર્ય શ્રી તપનભાઈ શાહ ૩૧
- (૧૫) પ્રભુસ્તુતિ પૂ. મુનિશ્રી નિર્દોષસાગરજી
..... પૂ. મુનિશ્રી નિર્લોભસાગરજી ૩૨
- (૧૬) Yuva Times ૩૩
- (૧૭) સમાજ-સંસ્થા દર્શન ૩૪

વર્ષ : ૩૭

નવેમ્બર, ૨૦૧૩

સંક - ૧૧

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આધ્યાત્મિક સાધના કેન્દ્ર

(શ્રી સત્શ્રુત-સેવા-સાધના કેન્દ્ર સંચાલિત)

કોબા - ૩૮૨ ૦૦૭ (જિ. ગાંધીનગર, ગુજરાત)

ફોન: (૦૭૯) ૨૩૨૭ ૬૨૧૯/૪૮૩/૮૪

ફેક્સ: (૦૭૯) ૨૩૨૭ ૬૧૪૨

mail@shrimadkoba.org

www.shrimadkoba.org

લેખકો / ગ્રાહકો / વાચકોને

- ☞ 'દિવ્યધ્વનિ' દર મહિને પ્રગટ થાય છે.
- ☞ કોઈ પણ અંકથી ગ્રાહક થઈ શકાય છે.
- ☞ ત્રણ વર્ષથી ઓછી મુદતનું લવાજમ સ્વીકારવામાં આવતું નથી.
- ☞ ચેક/ડ્રાફ્ટ/એમ.ઓ. 'શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આધ્યાત્મિક સાધના કેન્દ્ર, કોબા'ના નામનો મોકલવો.
- ☞ સહુ સ્વજનો-મિત્રો વધુમાં વધુ ગ્રાહકો નોંધાવીને સહયોગી બને તેવી વિનમ્ર અપેક્ષા છે.
- ☞ ગ્રાહકોએ પત્રવ્યવહારમાં પોતાનો ગ્રાહક નંબર અને પૂરું સરનામું અવશ્ય લખવું. ગ્રાહક નંબર સરનામાની ઉપર લખેલો હોય તે નોંધી રાખવા વિનંતી છે.
- ☞ સરનામામાં ફેરફાર થયાની જાણ તાત્કાલિક કરવા વિનંતી છે.
- ☞ કોઈપણ લેખ સ્વીકારવો કે ન સ્વીકારવો કે ક્રમશઃ લેવો તેનો સંપાદકશ્રીને સંપૂર્ણ અધિકાર રહેશે.
- ☞ લેખકોનાં મંતવ્યો સાથે સંપાદકશ્રીનું સહમત હોવું આવશ્યક નથી.

: મુદ્રણસ્થાન :

ભગવતી ઑફસેટ

૧૫/સી, બંસીધર ઍસ્ટેટ, બારડોલપુરા,
અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૦૪
ફોન : ૨૨૧૬ ૭૬૦૩

પ્રાર્થના

હે પરમકૃપાળુદેવ !

અમે દરરોજ 'વીસ દોહરા'માં બોલીએ છીએ કે, “હું તો દોષ અનંતનું, ભાજન છું કુરુણાળ.” - આપનું આ પરમ વાસ્તવિકતાનું સૂત્ર સર્વને સ્વીકાર્ય છે, પરંતુ એ બોલતી વખતે એવો પણ ક્યારેક વિચાર આવે છે કે જો આ જીવે તીર્થંકરદેવની વાણીનું માહાત્મ્ય જાણ્યું હોત, જ્ઞાનીપુરુષોની વાણીને અંતરમાં ઉતારી હોત, પોતાના દોષોને ઓળખ્યા હોત અને દોષોનો વિલય કરવા પ્રયત્ન કર્યો હોત તો આ દોષો અનંતપણાને પામ્યા ન હોત ! પરંતુ સ્વચ્છંદને કારણે આવો વિચાર જીવને આવે પણ ક્યાંથી ? પરંતુ આ ભવમાં મહત્-મહત્ પુણ્યોદયથી આપનો ચરણાશ્રય મળ્યો. આપના અમૃતવચનોથી થોડી સમજ આવી, પરંતુ પ્રતિબંધોના બંધનો, ધ્યેયપ્રાપ્તિમાં નડતા અંતરાયો (અવરોધો)ને કારણે, અમે અમારા અનંત દોષો ક્યારે દૂર કરી શકીશું એવો વિચાર અમારા મનને આકુળ-વ્યાકુળ કરે છે, તો બીજી બાજુ આપની કૃપાદષ્ટિથી અને સદ્ગુરુદેવના ચરણ-શરણથી અમે ગમે ત્યારે, વહેલા-મોડા પણ સફળ થઈ શકીશું એવું આશકિરણ અંતરમાં ઉગ્યું પણ છે, તેથી આકુળતા ઓછી થાય છે - ઓછી થતી જાય છે. કહેવાનું મન થાય છે કે-

“હે પ્રભુ ! તમારા બોધવચનથી,

મારા દોષો થશે દૂર જરૂર,

ઉગ્યો બીજનો ચંદ્ર ગગનમાં,

તે પૂનમ થશે જરૂર જરૂર.

અનંતકાળથી આથડી આથડી,

આવ્યો સ્વામી તુમ ચરણે;

સદ્ગુરુદેવના આશ્રય થકી,

હવે મુક્તિ મળશે જરૂર જરૂર.”

॥ ઐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ: ॥

શ્રી સદ્ગુરુપ્રસાદ

શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી

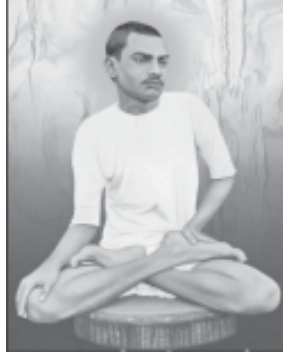
પત્રાંક - ૭૭૩

વવાણિયા, ચૈત્ર સુદ ૧૫, શનિ, ૧૯૫૩

શ્રી સર્વજ્ઞાય નમઃ

જે વેદનીય પર ઔષધ અસર કરે છે, તે ઔષધ વેદનીયનો બંધ વસ્તુતાએ નિવૃત્ત કરી શકે છે, એમ કહ્યું નથી, કેમ કે તે ઔષધ અશુભકર્મરૂપ વેદનીયનો નાશ કરે તો અશુભકર્મ નિષ્ફળ થાય અથવા ઔષધ શુભ કર્મરૂપ કહેવાય. પણ ત્યાં એમ સમજવું યોગ્ય છે કે તે અશુભકર્મ વેદનીય એવા પ્રકારની છે કે તેને પરિણામાંતર પામવામાં ઔષધાદિ નિમિત્ત કારણરૂપ થઈ શકે. મંદ કે મધ્યમ શુભ અથવા અશુભ બંધને કોઈ એક સ્વજાતીય કર્મ મળવાથી ઉત્કૃષ્ટ બંધ પણ થઈ શકે છે. મંદ કે મધ્યમ બાંધેલા કેટલાએક શુભબંધને કોઈ એક અશુભ કર્મવિશેષના પરાભવથી અશુભ પરિણામીપણું થાય છે. તેમજ તેવા અશુભ બંધને કોઈ એક શુભકર્મના યોગથી શુભ પરિણામીપણું થાય છે.

મુખ્ય કરીને બંધ પરિણામાનુસાર થાય છે. કોઈ એક મનુષ્યને કોઈ એક મનુષ્યપ્રાણીનો તીવ્ર પરિણામે નાશ કરવાથી તેણે નિકાચિતકર્મ ઉત્પન્ન કર્યું છતાં કેટલાક બચાવના કારણથી અને સાક્ષી આદિના અભાવથી રાજનીતિના ધોરણમાં તે કર્મ કરનાર મનુષ્ય છૂટી જાય તેથી કાંઈ તેનો બંધ નિકાચિત નહીં હોય એમ સમજવા યોગ્ય નથી, તેના વિપાકનો ઉદય થવાનો વખત દૂર હોય તેથી પણ એમ બને. વળી કેટલાક અપરાધમાં રાજનીતિના ધોરણે શિક્ષા થાય છે તે પણ કર્તાના પરિણામવત્ જ છે એમ એકાંતે નથી. અથવા તે શિક્ષા કોઈ આગળ ઉત્પન્ન કરેલા અશુભ કર્મના ઉદયરૂપ પણ હોય છે; અને વર્તમાન

કર્મબંધ સત્તામાં પડ્યા રહે છે, જે યથાવસરે વિપાક આપે છે.

સામાન્યપણે અસત્યાદિ કરતાં હિંસાનું પાપ વિશેષ છે. પણ વિશેષ દૃષ્ટિએ તો હિંસા કરતાં અસત્યાદિનું પાપ એકાંતે ઓછું જ છે એમ ન સમજવું, અથવા વધારે છે એમ પણ એકાંતે ન સમજવું. હિંસાના દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવ અને તેના કર્તાના દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવને અનુસરીને તેનો બંધ કર્તાને થાય છે. તેમજ અસત્યાદિના સંબંધમાં પણ સમજવા યોગ્ય છે. કોઈએક હિંસા કરતાં કોઈએક અસત્યાદિનું ફળ એક ગુણ, બે ગુણ કે અનંત ગુણ વિશેષ પર્યંત થાય છે, તેમજ કોઈએક અસત્યાદિ કરતાં કોઈએક હિંસાનું ફળ એક ગુણ, બે ગુણ કે અનંત ગુણ વિશેષ પર્યંત થાય છે.

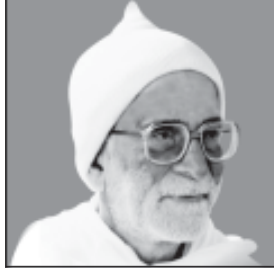
ત્યાગની વારંવાર વિશેષ જિજ્ઞાસા છતાં, સંસાર પ્રત્યે વિશેષ ઉદાસીનતા છતાં, કોઈએક પૂર્વકર્મના બળવાનપણાથી જે જીવ ગૃહસ્થાવાસ ત્યાગી શકતા નથી, તે પુરુષ ગૃહસ્થાવાસમાં કુટુંબાદિના નિર્વાહ અર્થે જે કંઈ પ્રવૃત્તિ કરે છે, તેમાં તેનાં પરિણામ જેવાં જેવાં વર્તે છે, તે તે પ્રમાણે બંધાદિ થાય. મોહ છતાં અનુકંપા માનવાથી કે પ્રમાદ છતાં ઉદય માનવાથી કંઈ કર્મબંધ ભૂલથાપ ખાતો નથી. તે તો યથાપરિણામ બંધપણું પામે છે. કર્મના સૂક્ષ્મ પ્રકારોને મતિ વિચારી ન શકે તો પણ શુભ અને અશુભ કર્મ સફળ છે, એ નિશ્ચય જીવે વિસ્મરણ કરવો નહીં.

પ્રત્યક્ષ પરમ ઉપકારી હોવાથી તથા સિદ્ધપદના બતાવનાર પણ તેઓ હોવાથી સિદ્ધ કરતાં અર્હતને પ્રથમ નમસ્કાર કર્યો છે.

રાગ-દ્વેષ જીતવાના ઉપાય

*** પરમ શ્રદ્ધેય સંતશ્રી આત્માનંદજી ***

રાગ-દ્વેષ સંપૂર્ણ રીતે જીતવા ઘણા દુષ્કર છે, પણ જેમ જેમ આપણે સત્પુરુષાર્થ કરીએ તેમ તેમ તે ઘટે છે. અને તદ્ભવમોક્ષગામી જીવ છેલ્લા ભવમાં પૂર્ણ પુરુષાર્થ કરે ત્યારે તે મટે છે. આમ, રાગ-દ્વેષ એ તાત્કાલિક મટતા નથી પણ સદ્ગુરુની આજ્ઞાનું પાલન કરવાથી તે ધીરે ધીરે ઘટતાં ઘટતાં છેવટે મટે છે.

મૂળ ઉત્પત્તિસ્થાન અજ્ઞાન-મિથ્યાત્વ છે તે મટે તો રાગદ્વેષ ક્રમે કરીને જાય. તેના માટે ધીરજ, જાગૃતિ, સાહસ અને પરાક્રમ દ્વારા અનંતકાળથી નહિ પ્રાપ્ત કરેલ એવા આત્મજ્ઞાનને પ્રાપ્ત કરવું જોઈએ. તેને પ્રાપ્ત કરવું સહેલું પણ છે અને કઠિન પણ છે. અનંતકાળ વીતી

ગયો તોપણ તે પ્રાપ્ત થયું નથી તે અપેક્ષાએ અઘરું છે અને આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા માટે બહારની કોઈ વસ્તુ અડચણરૂપ બની શકતી નથી તે અપેક્ષાએ તે સરળ છે. આત્મજ્ઞાન એટલે પોતાના સ્વરૂપનું જ્ઞાન. જેમ બીજા કોઈના પાકીટમાં કેટલા પૈસા પડ્યા છે તે જાણવું હોય તો તે ઘણું મુશ્કેલ કામ છે. પણ પોતાના પાકીટમાં કેટલા પૈસા પડ્યા છે તે જાણવું હોય તો તે સહેલું કામ છે. શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા માટે આપણે શું કરવું જોઈએ તે કહે છે,

“પ્રથમ આત્મસિદ્ધિ થવા, કરીએ જ્ઞાન વિચાર; અનુભવી ગુરુને સેવીએ, બુધજનનો નિર્ધાર.”

આ કથન જ્ઞાનની મુખ્યતાથી કરેલું છે તેમ સમજવું જોઈએ. જિનાગમને અનેકાંતથી સમજવું. તેને એકાંતથી સમજવામાં આવે તો કષાયની ઉત્પત્તિ થાય છે અને કષાય દ્વારા કષાયનો ક્યારેય પણ નાશ થતો નથી. શાંતપણું, ધીરજ, એકાગ્રતા આદિ અનેક ગુણો આત્મામાં પ્રગટ થાય ત્યારે સર્વોત્તમ ધ્યેયની પ્રાપ્તિ થાય છે. હવે ચારિત્રની અપેક્ષાએ આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા માટે આપણે શું કરવું જોઈએ તેના માટે ‘અંતિમ સંદેશ’માં પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી કહે છે,

● **રાગ** : જગતના કોઈ પદાર્થો, પ્રસંગો, પ્રકારો, વ્યક્તિઓ આપણને અનુકૂળ લાગે અને આપણી ચિત્તવૃત્તિ એ પદાર્થોથી ખેંચાય એનું નામ રાગ.

● **દ્વેષ** : જગતના કોઈ પદાર્થો, પ્રસંગો કે વ્યક્તિઓ આપણને પ્રતિકૂળ લાગે અને આપણને એમના પ્રત્યે અભાવ થાય - અણગમો થાય તેનું નામ દ્વેષ.

આ રાગ અને દ્વેષરૂપી ચક્ર (પૈડા) ઉપર જીવનું આખું સંસારનું પરિભ્રમણ રચાયેલું છે. સાધક જીવને રાગ-દ્વેષ કરવા નથી પણ થઈ જાય છે. તે કેમ થાય છે ? તેનો જવાબ આધ્યાત્મિક દષ્ટિથી જ્ઞાનીઓએ આપ્યો છે. પરમ તત્ત્વજ્ઞ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીએ વીસ દોહરામાં કહ્યું છે,

“અનંતકાળથી આથડ્યો, વિના ભાન ભગવાન, સેવ્યા નહિ ગુરુ સંતને, મૂક્યું નહિ અભિમાન.”

અને શ્રી આત્મસિદ્ધિમાં કહ્યું છે,

“રાગ, દ્વેષ અજ્ઞાન એ, મુખ્ય કર્મની ગ્રંથ; થાય નિવૃત્તિ જેહથી, તે જ મોક્ષનો પંથ.”

રાગ-દ્વેષ મટાડવા માટે સૌપ્રથમ તેનું જે

“મંદ વિષયને સરળતા, સહઆજ્ઞા સુવિચાર, કરુણા કોમળતાદિ ગુણ, પ્રથમ ભૂમિકા ધાર.”

મોક્ષપ્રાપ્તિ માટે મહાવીર ભગવાને સૂત્ર આપ્યું છે - “જ્ઞાનક્રિયાભ્યાં મોક્ષઃ ॥”

ઉમાસ્વામી મહારાજે ‘શ્રી તત્ત્વાર્થસૂત્ર’ના પ્રથમ સૂત્રમાં કહ્યું છે,

“સમ્યગ્દર્શનજ્ઞાનચારિત્રાણિ મોક્ષમાર્ગઃ ॥”

આપણે ભલે એક આત્મજ્ઞાનને જ પ્રાપ્ત કરવું છે પણ તેના માટે ઘણી વસ્તુઓની જરૂર પડે છે. જેમકે આપણે શીરો બનાવવો હોય તો લોટ, ઘી, ગળપણ, ગેસ, પાણી, તાવિથો આદિ ઘણી સામગ્રી જોઈએ, તેવી રીતે આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા માટે ભિન્ન ભિન્ન સાધનોની આવશ્યકતા પડે છે. જેને સદ્વાચનની રુચિ નથી, જેને ભગવાનની-સંતોની વાણી વાંચવી-સમજવી ગમતી નથી તેને આત્મકલ્યાણનો માર્ગ પ્રાપ્ત થઈ શકે નહિ; કારણ કે આ કાળે, આ ક્ષેત્રે સર્વોત્કૃષ્ટ તપ તે સ્વાધ્યાય છે. માટે આપણે આત્માના લક્ષે ભગવાનની વાણીનો વિચાર કરવો, ચિંતન કરવું, અનુપેક્ષા કરવી, પૃચ્છના કરવી તથા જ્ઞાનાર્જન દ્વારા આત્માને સદૈવ જાગૃત રાખવો. સંતો કહે છે કે,

“ઉઠ જાગ મુસાફિર ભોર ભઈ,

અબ રૈન કહાં જો સોવત હૈ”

આ મનુષ્યભવ ઊંઘવા માટે નથી મળ્યો પણ આપણે અજ્ઞાની - અબુધ હોવાથી તેને વેડફી દઈએ છીએ. કબીરદાસજી કહે છે,

“તૂને દિવસ ગવાંયા ખાય કે, રાત ગવાંઈ સોય કે, હીરા જનમ અમોલ થા, કોડી બદલે જાય.”

હંમેશાં સમયનો સદુપયોગ કરવો. માત્ર મંદિરમાં હોઈએ ત્યારે જ ધર્મ કરવો એવું નહિ. ઉપાશ્રય, મંદિર આદિ ધર્મક્ષેત્રમાં મુખ્યતાથી ધર્મ

કરવો અને ઓફિસમાં, ઘરમાં, બસમાં આદિ જગ્યાઓએ પણ ગૌણતાથી ધર્મ કરવાના સંસ્કાર રજ કલાક નાખવાં. ભલે આપણે રજ કલાક ધર્મ કરી શકતા નથી પણ અંદરની ભાવના, અભિપ્રાય તો સતત ધર્મ કરવાનો જ રહેવો જોઈએ. આપણને એમ થાય કે ઘર તથા ઓફિસનું કામ કરતાં કરતાં ધર્મ કેવી રીતે કરવો ? અધ્યાત્મ યોગીશ્વર શ્રી આનંદઘનજી મહારાજ કહે છે,

“ઉદર ભરન કે કારને રે, ગૌઆ વનમેં જાય, ચારો ચરે ચહુદિશી ફિરે, એનું ચિત્તું વાછરડામાંય, મનાજિ તું તો...”

આમ, દુનિયાના કામ કરતાં કરતાં પણ દૃષ્ટિ દેવ-ગુરુ, ધર્મ તથા આત્મામાં રાખવી અને આવું થવા માટે વર્ષમાં ૧૫ દિવસ રજા લઈ એકાંતમાં કોઈ તીર્થસ્થાનમાં, સંતોના સમાગમમાં સ્વાધ્યાય - પ્રવચન - પરમાત્માની ભક્તિ - સંતોની સેવા - પરોપકારના કાર્યો કરવામાં સમય ગાળવો જ જોઈએ. જો આવું જીવન ન જીવાય તો ભગવાન કહે છે કે તું હજુ ગૃહસ્થધર્મમાં પણ નથી કારણકે આચાર્ય ભગવાને ગૃહસ્થોને દરરોજ દેવપૂજા, ગુરુપાસ્તિ, સ્વાધ્યાય, સંયમ, તપ અને દાન - આ છ આવશ્યક કરવાની આજ્ઞા આપી છે. આપણે આપણી જાતને (શાસ્ત્રજ્ઞાનથી) જ્ઞાની માનીએ છીએ તેથી આપણે જ્ઞાનપ્રાપ્તિનો પુરુષાર્થ જ કરતા નથી ! જ્યારે મહાપુરુષો તો પોતાને અલ્પજ્ઞ કહે છે. રાગ-દ્વેષ તે કર્મ છે અને તેને મારવાની દવા તે ધર્મ છે. ધર્મ દ્વારા કર્મ ટળે છે. હવે, આપણે ધર્મના સ્વરૂપને સમજીશુ :

(૧) જીવાનામ્ રક્ષણો ધર્મઃ :

આપણે કોઈપણ નાના-મોટા જીવોને મન-વચન-કાયાથી ત્રાસ આપવો જોઈએ નહિ. આપણે હજુ સાવધાન નથી એટલે જ આપણે ત્રણ

દરરોજ ૧૫ મિનિટ ચિત્તને શાંત કરીને પરમાત્માનું સ્મરણ મંત્રના માધ્યમથી કરી, આત્માના ગુણોનું ચિંતન કરવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. રાગ-દ્વેષને જીતવા માટે હંમેશાં સમતાનું સેવન કરવું જોઈએ. શાંત જીવન જીવતા શીખવું, જતું કરતાં શીખવું તથા 'ચાલશે, ફાવશે, ભાવશે અને ગમશે' આ સૂત્ર પ્રમાણે જીવન જીવતાં શીખવું પડશે. સુખમાં ફુલાઈ જાય અને દુઃખમાં ડરી જાય તે અજ્ઞાની છે.

કારણકે બાહ્ય પદાર્થો દ્વારા પ્રાપ્ત થતું સુખ પણ દુઃખ છે અને દુઃખ તો દુઃખદાયક છે જ. ખરેખર સાચું સુખ તો એક પોતાના આત્મા સિવાય બીજે ક્યાંય પણ નથી. જીવને જે કંઈ સુખ-દુઃખની પ્રાપ્તિ થાય છે તે પોતાના કર્મના ઉદયના ફળરૂપે જ મળે છે માટે ફરિયાદો કરવી નહિ, હતાશ થવું નહિ અને સમતા રાખવી તથા જીવનને ઉન્નત અને પવિત્ર બનાવવું.

(૪) ધર્મ: વસ્તુસ્વભાવ: વસ્તુનો સ્વભાવ જ ધર્મ છે. જેમ કે પાણીનો ધર્મ શીતળતા છે, અગ્નિનો ધર્મ ઉષ્ણતા છે તેમ જીવનો ધર્મ જ્ઞાન, દર્શન આદિ ગુણો છે. આમ, પોતાના આત્માના સ્વભાવ વિષે જાણી સ્વાભાવિક, સરળ, સહજ જીવન જીવવાથી રાગ-દ્વેષ મટે છે.

આ પ્રમાણે સદ્ગુરુદેવના શરણે જઈ ગુરુગમ દ્વારા સદ્બોધ પ્રાપ્ત કરવો તથા તે પ્રમાણે જીવન જીવવાથી જે અનાદિકાળનું અજ્ઞાનરૂપી અંધારું જીવને છે તે સદ્ગુરુરૂપી જ્ઞાનજ્યોતના પ્રકાશથી

દૂર થઈ જશે અને પ્રગટ દીવારૂપ સદ્ગુરુનું સેવન કરવાથી આપણી જ્ઞાનજ્યોતિ પણ પ્રગટી જશે. આમ, રાગ-દ્વેષ મટાડવાનો આ જ સૌથી સરળ ઉપાય છે. શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીએ શ્રી આત્મસિદ્ધિ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે,

“માનાદિક શત્રુ મહા, નિજ છંદે ન મરાય;
જાતાં સદ્ગુરુ શરણમાં, અલ્પ પ્રયાસે જાય.”

॥ ઐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ: ॥

રાજપ્રભુ પધાર્યા આંગણે

- ઈતુભાઈ ગો. ભક્ત, વિદ્યાનગર

ભાવભક્તિના મોતીએ વધામણા, રાજપ્રભુ પધાર્યા આંગણે જો, હૃદયમંદિરના દ્વાર ઉઘાડો, સદ્ગુરુ પધાર્યા આંગણે જો. (૧) મહાજ્ઞાની કૃપાળુદેવને, ભક્તિભાવથી વધાવજો, સાક્ષાત્કારી શતાવધાનીને, તડપન ભાવથી નમજો. (૨) અણમોલો અવસર સંભારી, જીવન ધન્ય બનાવજો, જિનચરણનો આશ્રય પામી, અહોભાવ વધારજો. (૩) રાજવચનો વાંચી, વિચારી, સત્પુરુષ મહિમા જાણજો, પવિત્ર હૃદયે સત્સંગી બની, સદ્ગુરુ ઋણ ચુકવજો. (૪) લોભ, તૃષ્ણા છે પાપના મૂળ, હિસાબ તેનો માંડજો, રાજભક્તિમાં આસ્થા મૂકી, વીતરાગ માર્ગ અપનાવજો. (૫) પરનિંદા, આળસ, અહંને, શત્રુ સમાન માનજો, રાગ-દ્વેષ ઓગાળતા રહીને, ચેતના જગાડજો. (૬) સંતોષ એ તો શ્રેષ્ઠ ધન, આ બોધામૃત પચાવજો, રાજને શરણે નિષ્કામ ભાવે, ભક્તિપરાયણ રહેજો. (૭) મોહ-માયાના બંધન ઓગાળી, હૃદયને ભીંજવજો, ક્ષમાપના ને કરુણાભાવથી, માનવતા મહેકાવજો. (૮) સદ્ગુરુપ્રેમ ઉરમાં આણી, ભાવાત્મક ઐક્ય ભરજો, કૃપાળુદેવના ચરણકમળમાં, સાંત્વન શાન્તિ પામજો. (૯) તન - મન - ધનથી સમર્પિત થઈને, શ્રદ્ધા રાજમાં મૂકજો, સચ્ચાઈ, પ્રેમથી ભાવભક્તિ કરતા, રાજપ્રભુ શરણું દીપાવજો. (૧૦)

શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન સ્તવન

ભાવાનુવાદ : પં. શ્રીગુણસુંદરવિજયજી ગણી

આઈ બસો ભગવાન મેરે મન, આઈ બસો ભગવાન,
મેં નિર્ગુણી ઈતના માંગત હું, થાયે મેરા કલ્યાણ.આઈ (૧)
મેરે મનકી તુમ સબ જાનો, કયા કરું આપસે બયાન?
વિશ્વહિતૈષી દીનદયાળુ, રબિયે મુજ પર ધ્યાન. આઈ (૨)
ભોગાધીન હોવત મન મેલું, બીસરું તુમ ગુણગાન,
વહાં સે છોડાવો હૃદયે આઈ, અરિભંજક ભગવાન. આઈ(૩)
આપ કૃપાસે તર ગયે કેઈ, રહ ગયા મેં દર્દવાન,
નિગાહ રખકે નિર્મળ કીજિયે, ધનવંતરી ભગવાન. આઈ(૪)
શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વ જિનેશ્વર, દીજિયે તુમ ગુણ આણ,
ઈન હિ સહારે ચિદ્ધન દેવા, બનું મેં આપ સમાન.આઈ(૫)

- જૈન કવિપ્રવર શ્રી ચિદ્ધન મહાત્મા

જૈન કવિપ્રવર શ્રી ચિદ્ધન મહાત્મા ત્રેવીશમા
શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનની આગળ ગદ્ગદ્ ચિત્તે પ્રાર્થના
કરે છે. પ્રાર્થનાથી ઈષ્ટની સિદ્ધિ થાય છે એ વાત
મહાત્મા આ સ્તવન દ્વારા જાણે બતાવી રહ્યા છે.

મહેસાણા જિલ્લાના શંખેશ્વર ગામમાં
બિરાજમાન શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ પ્રભુની અતિ
પ્રાચીનતા, પ્રભાવકતા ભક્તહૃદયમાં અત્યંત અંકિત
થયેલી છે.

યાદ રહે - પ્રાર્થનાત્ એવ ઇષ્ટસિદ્ધિ...

Knock and it will open.

PRAY and it will be given.

ભાવાનુવાદ

૧. હે સુંદર અનંતગુણના ધારક ઐશ્વર્યવાન પ્રભુ!
આપ મારા મનરૂપી મંદિરમાં આવીને વસવાટ
કરો એવું નિર્ગુણી એવો હું આપની પાસે યાચના
કરું છું, કારણકે આપના આવા વસવાટથી જ
મારું આત્મકલ્યાણ થવાનું છે, અન્યથા તે થવાનું

નથી જ.

૨. હે વિશ્વના તમામ જીવોના હિતની ઈચ્છાવાળા,
ગરીબ જીવો પર દયાવાળા (અનંતજ્ઞાની
ભગવાન!) આપ મારા મનમાં રહેલી તમામ
વાતોના જાણકાર છો, તો પછી મારે એ વાતોને
આપને શું જણાવવાની હોય? (આપ સ્વયં
સમજીને જ) મારી કાળજી કરો. (આપ માત્ર
હિતૈષી નહીં, હિતકર્તા પણ છો જ)

૩. શબ્દ-રૂપ-રસ-ગંધ-સ્પર્શને વશ બનેલું મારું મન
રાગાદિથી મેલું બન્યું છે અને એથી એવા મેલા
મનવાળો હું આપના ગુણગાન કરવાનું ભૂલી
ગયો છું. હે આંતર (કામ-ક્રોધ-લોભ-મદ-માન-
માયા) દુશ્મનોનો નાશ કરનારા ભગવાન! આપ
મારા મનમાં આવો અને મને આ સાંસારિક
ભોગોની ચૂંગાલમાંથી મુક્ત કરાવો.

૪. હે કૃપાના સાગર ! આપની કૃપાથી આ જગતમાં
કેટલાય આત્માઓ સંસારસાગરને તરી ગયા છે
પણ હું તો હજી એવો જ (ક્રોધ-લોભ...વગેરે)
ભાવ રોગ વાળો જ રહી ગયો છું. હે ભાવરોગો
(દ્રવ્યરોગો તો ખરા જ) માટે મહા ધનવંતરી
વૈદ્યસમ ભગવાન! આપ મારી સામે જુઓ અને
આપના જેવો જ મને નિર્મળ-નીરોગી બનાવો.

૫. હે શંખેશ્વર મહાતીર્થના અધિપતિ શ્રી પાર્શ્વનાથ
સ્વામિ ! મને આપના જેવા જ સુંદર ગુણો આપો
અને આપની આજ્ઞાનું પાલન આપો. હે જ્ઞાનના
ધન સ્વરૂપ દેવ ! આ બે ચીજોના આધારે જ હું
આપના જેવો જ સુંદર ગુણગાન-જ્ઞાનવાન બનું.
એમ કવિરત્નશ્રી ચિદ્ધન મહારાજ જણાવે છે.
પ્રભુ આપ ચિદ્ધન છો. અમોને પણ આપ સમાન
ચિદ્ધન બનાવો એવી અમારી માગણી સ્વીકારો.

પરમનો સ્પર્શ - ૫૧
આપણું અવિનાશી ચિદાકાશ

પદ્મશ્રી ડૉ. કુમારપાળ દેસાઈ

સંત સૂરદાસની એક વાત તદ્દન વિરોધી લાગે છે ! એવી કથા મળે છે કે એકવાર અંધ સંત સૂરદાસ કૂવામાં પડી ગયા હતા, ત્યારે સ્વયં શ્રીકૃષ્ણે એમને હાથ ઝાલીને બહાર કાઢ્યા હતા. એ પછી પોતાનો હાથ છોડીને જતાં શ્રીકૃષ્ણને સૂરદાસ કહે છે, “તમે ભલે મારો હાથ છોડી દો, પણ મારા હૃદયમાં તો તમે કેદ છો.”

આવા પરમ પ્રભુભક્ત સૂરદાસ ‘મો સમ કૌન કુટિલ ખલ કામી’ એમ કહે છે. એક બાજુ ઈશ્વરપ્રાપ્તિનો સંકલ્પબદ્ધ સૂર હોય અને બીજી બાજુ પોતાની જાતને આટલી બધી નિમ્ન કહેવી, એ કેમ બને ? હકીકતમાં સૂરદાસ કે અન્ય ભક્તો પોતાની નિર્બળતાઓનું વર્ણન કરે છે, ત્યારે એની પાછળ એમનો ઈશ્વર પ્રત્યેનો નમ્રાતિનમ્ર ભાવ હોય છે. ઈશ્વરના ગુણસમૃદ્ધ વ્યક્તિત્વના પ્રકાશમાં એ સ્વયંને નિહાળતા હોય છે. મહાત્મા ગાંધીજીએ એમને વિશે પણ સૂરદાસની આ પંક્તિ ટાંકી છે, તેની પાછળ ઈશ્વરના ભક્તની પોતાના નાનામાં નાના દોષને વિરાટ રૂપે જોવાની દૃષ્ટિ છે.

આજે વ્યક્તિ એની ઓળખ માટે ઓળખપત્ર (આઈડેન્ટીટી કાર્ડ) રાખે છે, વિદેશ પ્રવાસને માટે સાથે પાસપોર્ટ રાખે છે, પરંતુ એને નવી ઓળખ આપનાર પરમના સ્પર્શનો ખ્યાલ હોતો નથી. આ પરમનો સ્પર્શ વ્યક્તિને એક નવી પહેચાન આપે છે અને વ્યક્તિનું પરિવર્તન એટલું ધીરે ધીરે શાંતપણે થતું હોય છે કે સ્વયં એને પોતાના બદલાતા સ્વરૂપનો ખ્યાલ આવતો નથી. એની ભીતરમાં શાંત કાંતિ

સર્જાતી હોય છે.

આપણે નરકની યાતના, પાપનાં અતિ કડવાં ફળ, નિયતિની ચિત્રવિચિત્ર લીલા, એક સામાન્ય ક્ષતિની અસામાન્ય ઈશ્વરીય સજાની વાતો કરીને ઈશ્વરને જાણે કોઈ કડક અને ક્વચિત્ નિષ્ફુર ન્યાયાધીશ હોય એવું માની બેઠા છીએ. મૃત્યુની ભયાનકતા સાથે એને જોડી દીધો છે અને સંસારની ભંગુરતા દર્શાવીને પરમાત્માની નિત્યતા દર્શાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે. આમાં ભય જોઈને ભાગવાની વૃત્તિ (Escapism) છે. નાશવંત જાણીને એનાથી પલાયન પામવાની ડરામણી વૃત્તિ છે, પરંતુ હકીકત તો એ છે કે પરમ તમારા હૃદયને એનો સ્પર્શ કરાવવા માટે અતિ આતુર છે. એ બે હાથ પહોળા કરીને તમને આલિંગન આપવા ચાહે છે, કારણ કે એની નજર અપાર કરુણાથી પરિપૂર્ણ છે. જે સમગ્ર વિશ્વ પર કરુણા વરસાવે તેને તમારા પર પણ અસીમ કરુણા હોય તે સ્વાભાવિક છે. એને માત્ર મિત્ર કે સ્નેહી પ્રત્યે જ પ્રેમ હોય છે, તેવું નથી. એની કરુણા અનુકૂળ પરિચિતોમાં જ સીમિત નહીં હોય, એની કરુણા તો માનવી, પ્રાણી અને પ્રકૃતિ સહુ કોઈ પર એટલે કે સમગ્ર સમષ્ટિ પ્રત્યે વહેતી હોય છે.

વિચાર કરો કે ભગવાન મહાવીર પર એમના સાડા બાર વર્ષના સાધનાકાળમાં કેટલી બધી આપત્તિઓનો એકધારો વરસાદ વરસ્યો હતો. ગોવાળિયાઓએ એમના કાનમાં કાષ્ટશૂળ ભોંક્યા, તો શૂલપાણિ યજ્ઞ, કટપૂતના વ્યંતરી કે સંગમદેવે

એમના પર ઉપસર્ગો વરસાવ્યા. રાઠ પ્રદેશ અને અનાર્ચ પ્રદેશમાં માનવીઓએ એમના પર કૂરતા આચરી, તેમ છતાં ભગવાન મહાવીરની કરુણા સર્વત્ર એકસમાન પ્રવર્તતી રહી. એથી ય વિશેષ છ-છ મહિના સુધી જેને કારણે ભગવાનને ભિક્ષાન્ન વગર રહેવું પડ્યું એવા સંગમદેવે જ્યારે માફી માગી, ત્યારે એમના મુખની એક રેખા પણ બદલાઈ નહીં. એમની આંખના છોડે બે આંસુ એ માટે આવ્યા કે મારે કારણે આ સંગમદેવે કેટકેટલાં કર્મ બાંધ્યાં !

આવી જ કરુણાની દૃષ્ટિ શ્રીકૃષ્ણમાં પારાવાર પ્રેમના રૂપે અને શ્રીરામમાં સ્નેહના સામ્રાજ્ય રૂપે જોવા મળે છે. આમ, હૃદયમાં પરમનો સ્પર્શ કે ઈશ્વરનો અનુભવ થાય, તો આપોઆપ પરિવર્તન આવે છે અને આ પરિવર્તન એ 'યુ' ટર્ન જેવું હોય છે. અત્યાર સુધી બહારની દુનિયામાં પરિભ્રમણ કરનારી નજર આંતર-ભ્રમણ અને આંતરદર્શન કરવા લાગે છે.

ઈશ્વરને તમારા દોષને બદલે ગુણ સાથે વધુ નિસબત છે. આનું કારણ એ કે સંસારના આકર્ષણના કે ભૌતિક લાલસાના વર્ષોથી વળગેલા દોષ તો પરમનો સ્પર્શ થતાં જ ઓગળી જાય છે. હૃદયમાં રહેલી હિંસા, ભગવાન બુદ્ધ કે ભગવાન મહાવીરના અંતરમાં વધામણાં થતાં જ સાધકના હૃદયમાંથી સૂર્યના પ્રખર તાપથી તત્ક્ષણ ઊડી જતાં ઝાકળાંબિંદુની જેમ અદૃશ્ય થઈ જાય છે.

માનવી અને સાધક એ બે સર્વથા ભિન્ન છે. માનવી પાસે કોઈ માર્ગ હોતો નથી, જ્યારે સાધક પાસે એક સિદ્ધ થયેલો સ્પષ્ટ માર્ગ હોય છે. માનવી કોઈપણ દિશામાં નિરુદ્દેશે ભ્રમણ કરતો હોય છે, જ્યારે સાધક એક નિશ્ચિત દિશામાં અને નિશ્ચિત

માર્ગ પર દૃઢ પગલાં ભરતો હોય છે. ઈશ્વરની નજર સાધકના ગુણો પર ઠરેલી હોય છે. એ એના સદ્અંશોને ઊજાગર કરીને ભાવોની ભવ્યતા અને દિવ્યતા જગાવે છે.

માનવજીવનની વિચિત્ર ગતિ એવી છે કે માનવી જ્યાં હોવો જોઈએ, ત્યાં હોતો નથી. જે માર્ગ પર ગતિ કરવી જોઈએ, તેના પર ચાલતો નથી. એ કોઈ જુદા કે અવળે રસ્તે દોડતો હોય છે અને ઈશ્વર એને સાચા રસ્તે વાળે છે ને સન્માર્ગ પર આગળ ધપાવે છે. ઉપાસકના હૃદયમાં આ પ્રક્રિયા સતત ચાલતી હોય છે અને તેથી જ એ પરમ કે પરમાત્મા આપણને આપણા અંતરની અમીરાતની ઓળખ આપીને એ માર્ગે ચાલવાનું કહે છે, પણ એ તમે માર્ગ પર જ મુકામ કરો, તેમ ઇચ્છતો નથી. મંજિલ પર જ તમારે સ્થિર પડાવ કરવાનો નથી, પરંતુ એ માર્ગે પ્રયાણ કરીને ધ્યેય હાંસલ કરવાનું હોય છે.

પરમાત્મા પાસે તમારો બાયોડેટા કે તમારું વિઝિટિંગ કાર્ડ કે ફેસબુક એકાઉન્ટ નથી. એને તમારા ધન, વૈભવ, પદ કે પ્રતિષ્ઠા કશું જાણવાની ફરસદ નથી. એની દૃષ્ટિ તો તમારી પાસે રહેલી તમારી આંતર ગુણસમૃદ્ધિ ખીલવવા પર હોય છે, આથી જ એ 'અહં બ્રહ્માસ્મિ'નો ઘોષ કરે છે. ખુદ ભગવાન મહાવીરસ્વામી કહે છે કે 'મને અનુસરવાથી મુક્તિ નહીં મળે, પણ ધર્મના માર્ગને અનુસરવાથી મુક્તિ મળશે.'

અહીં બાહ્ય રૂપનો કોઈ મહિમા નથી કે બાહ્ય રૂપની કોઈ પૂજા નથી. અહીં તો એટલી જ વાત છે કે જે માર્ગે ચાલીને મેં ઊર્ધ્વગમન સાધ્યું, એ માર્ગે તમે ચાલો. તમારો દાનવી અંશ છોડી દો અને દૈવી અંશ જગાવો. તમારામાં ધૈર્ય માર્ગે આગળ

ચાલવાનો જુસ્સો જગાવો, નિર્બળતા નહીં.

કેટલાક ધર્મો ઈશ્વરનાં વચનો પર વધુ પડતો ભાર મૂકે છે. એ કહે છે કે તમે પ્રભુના શબ્દો સાંભળો, જ્યારે ભારતીય સંસ્કૃતિના ધર્મો પ્રભુવાણીને બદલે પ્રભુકાર્યને સવિશેષ અનુસરે છે. અન્ય ધર્મોમાં શબ્દોને પકડીને ચાલવા જતા ઘણા વિતંડા અને વિખવાદ થયા, જ્યારે ભારતીય ધર્મો માને છે કે આવા શબ્દો તો બહિર્જગતમાં રાચે છે. સાચો સાધનાપથ તો આંતરજગતમાં છે. આત્માની કેડીએ જ ચાલવાનું છે.

જેમ જેમ પરમનો સ્પર્શ થશે, તેમ તેમ જીવનની પરિસ્થિતિ પલટાતી જશે. પુષ્પની પાંદડીઓ ખીલે એમ તમારું અંતઃકરણ ખીલવા લાગશે. એક પછી એક બંધ પાંખડીઓ ખુલતી જાય એમ આત્મા પરના એક પછી એક આવરણ ખસતા જશે અને સાધનાનો માર્ગ ગુણોની પ્રાપ્તિનો માર્ગ બનશે. કુંડલિનીનું ચક્રભેદન એ આ જ આધ્યાત્મિક પ્રગતિની વાત કરે છે.

ઋગ્વેદના પાંચમા અધ્યાયમાં કહ્યું છે,

‘સ્વસ્તિ પન્થામનુચરેમ’

(ઋગ્વેદ, ૫-૫૧-૧૫)

આનો અર્થ એ છે કે ‘હે ઈશ્વર, તું અમારું જીવન એવી રીતે ઘડજે કે અમે કલ્યાણના માર્ગે ચાલીએ.’

માનવીને બહિર્મુખતા સવિશેષ આકર્ષે છે. એના પ્રબળ આકર્ષણમાંથી મુક્ત થઈને એણે અંતર્મુખ થવાનું છે. વેદાંત સંબંધી ગ્રંથોમાં ‘શ્રી યોગવશિષ્ઠ મહારામાયણ’ ગ્રંથ અતિ અગ્રસ્થાને છે. તત્ત્વજિજ્ઞાસુઓને પથદર્શક બની રહે એવા આ ગ્રંથમાં રામના અજ્ઞાનરૂપી અંધકારને દૂર

કરવા માટે વશિષ્ઠે આપેલો ઉપદેશ મળે છે. એના પ્રકરણ છના ૧૦૬મા સર્ગમાં વશિષ્ઠમુનિ રામને કહે છે,

“જે બહિર્મુખ થતાં જગતની સત્તા પ્રતીતિમાં આવે છે અને અંતર્મુખ થતાં જગતની સત્તાનો લય થઈ જાય છે તેમ જ જે પોતાના અનુભવરૂપે પોતાની અંદર જ રહેલું છે, તે ચિદાકાશ છે એમ તમે સમજો.” (પ્ર.૬, (ઉ), સર્ગ-૧૦૬, ૧૪૬૨)

અહીં ચિદાકાશનો મહિમા ગાયો છે, જે અવિનાશી છે અને ચિત્તમાં સર્વત્ર વ્યાપ્ત છે. આપણે આપણા ચિદાકાશનો વિચાર કર્યો છે ખરો?

(ક્રમશઃ)

સમાધિતંત્ર

(પાના નં. ૧૬ પરથી ચાલુ...)

યોગીઓ આનન્દસ્વરૂપ-આત્મરૂપી નંદનવનમાં કીડા કરે છે. જ્ઞાનીનું નંદનવન જ્ઞાયક સ્વરૂપી શુદ્ધ આત્મા છે. સહજભાવે ઉપવનમાં કેલિ કરે છે.

અંતરાત્મા ભેદવિજ્ઞાની છે. હું દેહાદિથી ભિન્ન છું. મારો તો એક જ્ઞાન-દર્શન લક્ષણ રૂપ આત્મા જ છે. ઋષિવર કુંદકુંદાચાર્ય ગ્રંથાધિરાજ ‘સમયસાર’ ગાથા-૩૮માં પ્રકાશે છે,

અહમિક્કો ખલુ શુદ્ધો દંસણણામઙ્ગો સદારૂપી ।
ણવિ અત્થિ મજ્ઙ્ગા કિંચિવિ અણ્ણં પરમાણુમિત્તંપિ ॥૩૮॥
“હું એક, શુદ્ધ, સદા અરૂપી, જ્ઞાનદર્શનમય ખરે;
કંઈ અન્ય તે મારું જરી પરમાણુ માત્ર નથી અરે!”

જે અનાદિ મોહરૂપ અજ્ઞાનથી ઉન્મત્તપણાને લીધે અત્યંત અપ્રતિબુદ્ધ હતો. હવે જ્ઞાની સદ્ગુરુથી નિરંતર સમજાવવામાં આવતાં સદ્ભાગી બની સદ્ગુરુની આજ્ઞાને સેવે છે. ઉપાસે છે. આજ્ઞા પ્રમાણે જીવે છે. (ક્રમશઃ)

આત્મા પણ છે. અમુક ગુણ હોવાને લીધે જેમ ઘટપટાદિ હોવાનું પ્રમાણ છે; તેમ સ્વપરપ્રકાશક એવી ચૈતન્યસત્તાનો પ્રત્યક્ષ ગુણ જેને વિષે છે એવો આત્મા હોવાનું પ્રમાણ છે.” એવા આત્મા વિષે જેને બ્રાન્તિ વર્તે છે તે બહિરાત્મા છે.

(૧) શરીરાદૌ બહિરાત્મા = શરીર આદિ અર્થાત્ શરીર, મન, વાણી ઈત્યાદિ જડ પદાર્થો તેને ભિન્ન જાણતા નથી, ભિન્ન માનતા નથી પણ શરીર તે હું જ છું, શરીરાદિ પંચ ઈન્દ્રિયોથી બોલવા, ચાલવા, હરવા, ફરવાની ક્રિયા થાય છે તે હું જ કરું છું. બાહ્ય ક્રિયાઓ, વેપાર કરવો, જગતના બાહ્ય પ્રસંગો હું ઉજવું છું. મારાથી જ બધા કાર્યો થાય છે એવી માન્યતા જેની છે તે બહિરાત્મા છે. શરીર મારું છે. શરીર સાથે જોડાયેલાં પુત્ર, પત્ની, માતા, પતિ, પિતા ઈત્યાદિ મારા છે. તેને સુખ આપી શકું છું. હું રાગી છું - દ્વેષી છું. આવા પરભાવોમાં પોતાપણની માન્યતા કરે તે બહિરાત્મા છે.

જીવમાં અજીવની અને અજીવમાં જીવની કલ્પના કરવી, જીવાદિ નવ તત્ત્વો કે જે મોક્ષમાર્ગમાં પ્રયોજનભૂત છે તે તત્ત્વોના સ્વરૂપમાં વિપરીત અભિપ્રાય તે બહિરાત્માને છે. શુભભાવોને સુખદાયી સમજે છે. અશુભ ભાવોને દુઃખદાયી સમજે છે. શુભભાવોમાં રાગ કરી તેમાં ભળી જાય છે. અશુભ ભાવોમાં દ્વેષ કરી તેમાં ભળી જાય છે અને રાગી-દ્વેષી થાય છે. જગતની રુચિ, રસ અને પ્રેમમાં રોકાઈને ‘મારું, મારું’ કરીને મરે છે તે બહિરાત્મા છે.

(૨) જાતાત્મભ્રાન્તિ: દોરડીમાં સર્પની બ્રાન્તિ, છીપમાં રજત-ચાંદીની બ્રાન્તિ, વૃક્ષમાં ભૂતની બ્રાન્તિ જેને થાય છે તે બહિરાત્મા છે. શરીરનો જન્મ થતાં મારો જન્મ અને શરીરનો નાશ થતાં મારું મૃત્યુ - એવી બ્રાન્તિ બહિરાત્માની છે. ચાર્વાક મત છે કે ઋણ કરીને ઘી પીવું, ભસ્મિભૂત દેહનું

પુનરાગન ક્યાંથી હોય.

ઋણં કૃત્વા ધૃતં પીબેત્ ભસ્મિભૂતસ્ય દેહસ્ય પુનરાગમનં કૃતઃ ।

આ વિચારધારામાં જીવનાર બહિરાત્મા છે. ‘જ્ઞાનસાર’ - મોહત્યાગાષ્ટક શ્લોક ૬માં પૂ. ઉપાધ્યાયજી જણાવે છે,

નિર્મલં સ્ફટિકસ્યેવ સહજં રુપમાત્મનઃ ।
અધ્યસ્તોપાધિ સંબન્ધો જડસ્તત્ર વિમુહ્યતિ ॥૬॥

આત્માનું સહજસ્વરૂપ નિર્મળ સ્ફટિક જેવું છે. સ્ફટિક શુદ્ધ નિર્મળ છે તેમાં લાલ, પીળા, લીલા ફૂલના સંયોગથી સ્ફટિક લાલ, પીળા અને લીલા રંગનો દેખાય છે. તે સંયોગ સંબંધ છે. ખરેખર સ્ફટિક તો તે સમયે શુદ્ધ નિર્મળ છે. બહિરાત્મા બ્રાન્તિથી સ્ફટિકને લાલ-લીલો-પીળો માને છે. સંસારભાવોમાં એકત્વબુદ્ધિ મानीને રાગી દ્વેષી થાય છે. આત્મતત્ત્વને નહિ માનતો ચાર ગતિમાં પરિભ્રમણ કરે છે.

બહિરાત્મા : દષ્ટાન્ત છે - જિજ્ઞાસુ વ્યક્તિ આત્મપ્રાપ્તિના ભાવ સાથે આશ્રમ-સ્થિત સદ્ગુરુ પાસે જાય છે. વિનયપૂર્વક આદર સહિત, સરળતા સહ પૃચ્છા કરે છે, “હે ગુરુદેવ ! સંસારના પરિભ્રમણથી થાક્યો છું. ભીતરની શાંતિ અર્થે આપની પાસે આવ્યો છું. આત્મપ્રાપ્તિનો-સુમાર્ગનો બોધ આપો, જેથી આત્મભાવમાં સ્થિત થઈ શકું.” સદ્ગુરુએ પ્રેમથી કહ્યું, “આજે આશ્રમમાં રહે, મારી આંતર બાહ્ય ક્રિયાનું નિરીક્ષણ કર.” આત્મેચ્છુ સદ્ગુરુની ભાવનાને સમજી જાય છે. આશ્રમમાં રોકાઈ જાય છે. સદ્ગુરુની અભેરાઈ પર કળશ હતો. થોડા સમયના આંતરે ગુરુદેવ તે કળશને માટીથી ઘસીને સાફ કરીને અભેરાઈ પર મૂકે છે. કોઈ મુલાકાતી મળવા આવે તેની સાથે વાર્તાલાપ કરે છે. આશ્રમસ્થિત સાધકોને પ્રેમભાવથી-સમભાવથી સમજાવે છે. કોઈ દોષ કરે તો પ્રેમથી

સમજાવી દોષથી મુક્ત કરાવે છે. વળી, કળશ સાફ કરે છે. ત્યારે જિજ્ઞાસુ વ્યક્તિ વિચારે છે કે સદ્ગુરુ આ ક્રિયા વારંવાર શા માટે કરી રહ્યા છે ?

સાચંકાલે ગુરુદેવ તેને ઉપનિષદ્માં બેસાડે છે, “કહો ! શું નિરીક્ષણ થયું ?” “ગુરુદેવ, અન્ય બધું સમજાયું છે, પણ આપની વારંવાર થતી કળશ સાફ કરવાની વાત મારા મનને પ્રશ્ન ઊભો કરે છે. કેમકે એક જ ક્રિયા વારંવાર થતી હતી.” ગુરુદેવ કહે, “વત્સ ! સાંભળ, વારંવાર કળશ સાફ કરવાનું પ્રયોજન કે કળશ ઉપર લાગેલી રજ, મેલ, કાળાશ, ચીકાશ દૂર કરવા તેનું મર્જન ખૂબ જરૂરી છે. તેના પર સતત રજ, મેલ લાગ્યા જ કરે છે. વારંવાર સાફ કરવાથી કળશ સ્વચ્છ - જેવો છે તેવો રહે છે. તેવી રીતે રાગ-દ્વેષ, કોધાદિ ભાવો, અજ્ઞાનના મેલ, કાળાશ આત્મા પર લાગ્યા જ કરે છે. આત્મા સાથે વિભાવભાવ રૂપ સંયોગ સંબંધ થાય છે. સ્વ પુરુષાર્થથી, સ્વ નિરીક્ષણથી તે ભાવોથી મુક્ત થવા વારંવાર આત્મભાવની જાગૃતિ અત્યંત આવશ્યક છે; જેથી શુદ્ધ સ્વરૂપ આત્મા એવોને એવો રહે. તેથી વારંવાર કળશ સાફ કરવાની ક્રિયા થાય છે.” સદ્ગુરુના ઉપનિષદ્ - સમીપમાં બેઠેલો જિજ્ઞાસુ સદ્ગુરુના ચરણે નતમસ્તક બની, આશ્રમમાં સ્થિત થઈ, પુરુષાર્થની નિષ્ઠાપૂર્વક જાગૃતિથી આત્મભાવ પામી સત્ આત્માર્થી બને છે. બહિરાત્મા જે આત્મબ્રાન્તિમાં જીવે છે તેને અંતરાત્મા થવા માટે આત્મજાગૃતિ સાથે સ્વમાં સ્થિર થવું પરમ આવશ્યક છે એ આ દષ્ટાન્તનો બોધ છે.

(૪) **ચિત્તદોષાત્** : વિકલ્પો, રાગાદિ દોષો, વિભાવભાવો હું કરું છું એવી બ્રાન્તિ જેની નષ્ટ પામી છે. બ્રાન્તિથી મુક્ત થયા છે. આત્મા-ચૈતન્ય દ્રવ્ય સદા, સર્વદા, સર્વથા ત્રિકાળ નિત્ય, નિરંજન છે એવી પ્રતીતિ વર્તે છે તે અંતરાત્મા છે. ચિત્તના દોષો - મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત, અહંકાર આદિ દોષોની

બ્રાન્તિ જતી રહી છે. ચિત્તમાં જે સંકલ્પ વિકલ્પ ઉઠે છે કે શુભઅશુભ ભાવો મેં કર્યા, કોઈ અપશબ્દ કે મારી ટીકા કરી માટે મને ક્રોધ કે માન, માયા કે લોભના ભાવ થયા, બીજાએ ધક્કો માર્યો તેથી હું પડી ગયો, ડોક્ટરે દવા આપી તેથી શરીરનો રોગ દૂર થયો, નહિ તો રોગ દૂર ન થાત, ભૂખ લાગી હતી, હું જમ્યો તેથી ભૂખ દૂર થઈ - આવી વિપરીત ક્રિયાની બ્રાન્તિ ચિત્તદોષ છે. અંતરાત્માને એવી બ્રાન્તિ હોતી નથી.

(૫) **આત્મ વિભ્રાન્તિ:** - આત્મા શરીરાદિ નથી પણ શુદ્ધ ચૈતન્ય દ્રવ્ય છે. તે હું છું એવું ભાન વર્તે છે. રાગ-દ્વેષ આદિનો હું કર્તા, હર્તા અને સંહર્તા છું એવી બ્રાન્તિ નાશ પામી છે તે અંતરાત્મા છે.

પરિપૂર્ણ શુદ્ધ, જ્ઞાન, આનંદ સ્વરૂપી ચૈતન્ય દ્રવ્ય આત્મા છે તથા તેનાથી વિપરીત તે બધા અજીવ છે. સ્વ તે હું, બાકી બધા પર - એવી પ્રતીતિ વર્તે છે તે અંતરાત્મા છે. આત્માનો સ્વભાવ જ્ઞાતા-દષ્ટ છે. સાક્ષી સ્વરૂપ છે. ઉદાસીન જ્ઞાયકભાવ તે આત્મા છે. સમભાવી આત્મા છે નિત્ય, નિરંજન, નિરાકાર અરૂપી આત્મા છે. શરીરાદિ પરદ્રવ્ય છે. અચેતન છે. રૂપી છે. વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શના લક્ષણોથી યુક્ત છે. આવી રીતે લક્ષણથી અને ગુણથી ભેદજ્ઞાન સાધી ભેદવિજ્ઞાની થયો છે તે અંતરાત્મા છે.

અન્તર: = અંતરાત્મા. જ્ઞાની તથા અજ્ઞાનીમાં આસમાન જમીનનું અંતર છે. જેમ ડુક્કર અજ્ઞાનને કારણે વિષ્ટામાં નિમગ્ન થાય છે તેમ અજ્ઞાની કષાયાદિ અજ્ઞાનમાં નિમગ્ન થાય છે. જેમ હંસ માનસરોવરમાં નિમગ્ન બની આનંદમાં રહે છે તેમ જ્ઞાની જ્ઞાનસ્વરૂપી જ્ઞાયકમાં નિમગ્ન રહે છે. જ્ઞાની ઈન્દ્ર સરીખા છે. જેમ ઈન્દ્ર જ્ઞાનરૂપ વજ્ર વડે મિથ્યાત્વરૂપ પર્વતની પાંખોને કાપી નાખે છે, નિર્ભય બની જીવે છે તેમ જ્ઞાનીપુરુષો, નિર્ભય (અનુસંધાન પાના નં. ૧૩ પર...)

ગુરુમહિમા

વિભાગેન એસ. મહેતા

આજનો મંગલ અને પવિત્ર દિવસ આરાધના અને સાધના માટે ભવ્ય જીવોના દિલમાં ભવ્યભાવનાની ભરતી લઈને આવ્યો છે. ગુરુ શબ્દ સાંભળતા, બોલતા કે વાંચતા શરીર પુલકિત થઈ જાય. રોમાંચતા અનુભવાય છે. ગુરુના ગુણગાન દરેક શાસ્ત્રોમાં ઋષિમુનિઓએ ગાયેલાં છે. ભક્ત કવિઓએ પણ ગુરુજીના ઘણાં કાવ્યો અને દુહા-છંદ વગેરે લખીને ગુરુનું માહાત્મ્ય સમજાવેલ છે.

ગુરુ એટલે મોટા. ‘ગુ’ અક્ષર એટલે માયારૂપી અજ્ઞાન. ‘રુ’ અક્ષર એટલે જ્ઞાનરૂપી પ્રકાશ. માયારૂપી અજ્ઞાનના અંધકારમાંથી જ્ઞાનરૂપી દિવ્ય પ્રકાશમાં લઈ જનાર છે તે ‘ગુરુ’.

ગુરુ શિષ્યનો સંબંધ એટલે બ્રહ્મ અને જીવનો સંબંધ. દુનિયાના દરેક સગપણ કરતાં શ્રેષ્ઠ અને પવિત્ર આ સંબંધ છે. ગુરુ ધારણ કર્યા પછી એટલે કે કોઈને સમજીને ગુરુ માન્યા પછી એના પર ન્યોછાવર થઈ જઈએ તો જ આત્માનું કલ્યાણ થાય. ગુરુને ધાર્યા પછી ગુરુને માનવી તરીકે નહીં પણ પરમાત્મા સ્વરૂપે માનવા જોઈએ. આત્માને જાગૃત કરવા માટે, જે આત્મા પોતે જાગૃત થયેલો છે તે જ આપણને પ્રેરણા આપીને આપણા આત્માને ઢંઢોળશે અને એ પ્રેરણા જે આપશે તે જ ‘ગુરુ’. જે આત્માને આવી પ્રેરણા મળે તે ‘શિષ્ય’. પ્રેરણા આપવા ગુરુ તત્પર છે, પરંતુ શિષ્યમાં તે પ્રહણ કરવાની યોગ્યતા જોઈએ. ગુરુવચનને આગળ કરીને વિચરે તેનો અવશ્ય વિકાસ થાય છે. જીવનમાં વિનય-ધર્મ સહજભાવે વણાઈ જાય છે. ગુરુથી ભાવિત થયેલ શિષ્યના હૃદયમાં ગુરુ જ રમે. તેના વિચારોમાં, ઉચ્ચારોમાં, તેમજ આચારમાં

ગુરુના દર્શન જોવા અને જાણવા મળે.

ગુરુ પ્રત્યેની ભક્તિ એ જ્ઞાનપ્રાપ્તિની ચાવી છે. યોગની વિશુદ્ધિનો ઈલાજ છે. ગુરુભક્તિ એ જ્ઞાનની આંખ અને ચારિત્રની પાંખ છે. ગુરુભક્તિ મિથ્યાત્વને મૂકાવે છે. સમ્યગ્દર્શન તરફ આત્માને ઝુકાવે છે. વિષયનું વમન અને કષાયનું શમન થાય છે. શિષ્યનું માન મૂકાવે છે. અભિમાન ઓગાળે છે. ગુરુભક્તિનું બળ જીવનમાં અનેક ચમત્કારો સર્જે છે. જીવનમાં અદ્ભુત શક્તિ પ્રગટાવે છે. દરેક કાર્યો સરળ બનાવે છે. ગુરુભક્તિનો પાવર દરેક કામમાં ઉલ્લાસ અને ઉમંગ વધારે છે. મનનો બોજો હળવો બનાવે છે. ગુરુભક્તિ જીવનમાં મુમુક્ષુપણું પ્રાપ્ત કરાવે છે. જ્ઞાનદર્શનની પ્રાપ્તિ થાય છે. જીવમાં ચારિત્રપણું પ્રગટે છે. સમ્યક્ પુરુષાર્થ પ્રગટ થતાં તેના પાવર વડે પરમાત્મપદની પ્રાપ્તિ થાય છે. ગુરુભક્તિ શિષ્યને ભક્ત મિટાવી ભગવંત બનાવે છે.

“ગુરુભક્તિ મારું જ્ઞાન છે, ગુરુભક્તિ મારું ધ્યાન. દર્શન મારું ગુરુભક્તિ છે, ભક્તિ બનાવે ભગવાન.”

ગુરુ વાત્સલ્યયુક્ત વાણીથી શિષ્યને સ્નેહની સરિતામાં સ્નાન કરાવી આગમોચિત પદ્ધતિ અપનાવી શિષ્યના જીવનની અશુદ્ધિ દૂર કરે છે. સમયે-સમયે હૈયાના હેતથી, વાત્સલ્યના વહેણથી, શિષ્યે કરેલી ભૂલોને માફ કરી, પાવન બનાવી દે છે. સમ્યક્ પુરુષાર્થની પ્રેરણાના પાન કરાવી, પુરુષાર્થવંત બનાવી જીવનને સફળ બનાવવા સહાયક બને છે. શિષ્યના હૃદયને વિશાળ બનાવી સદાને માટે ભીનું ભીનું રાખે છે. આત્મિક વિશુદ્ધિ વધારી અવગુણમાંથી મુક્તિ અપાવે છે. જીવનનો

વિકાસ કરાવી વિનાશ અટકાવે છે.

ગુરુને પ્રસન્ન કરવા માટે સાધક હરહંમેશ - હરઘડી તત્પર રહેવો જોઈએ કારણકે ગુરુકૃપા વિના કલ્યાણ શક્ય નથી. જ્યાં સુધી ગુરુકૃપા પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી સત્યનો રાહ પ્રાપ્ત થતો નથી. જીવનમાં બધું જ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે, પરંતુ ગુરુકૃપા પ્રાપ્ત થવી મુશ્કેલ છે. પુણ્યના ઉદયથી તથા બુદ્ધિના ક્ષયોપશમથી જ્ઞાનાવરણીય કર્મ તો આપણે ઉપશમ કરી દીધું છે કે જેના પરિણામે આપણને ગુરુવાણી સમજાય છે. “સમજાય છે તો પુરુષાર્થથી, પણ પમાય છે ગુરુકૃપાથી.” જીવનમાં ગુરુકૃપા મળવી દુર્લભ છે.

“સદ્ગુરુ મિલા તો સબ મિલા, નહીંતર મિલા ન કોઈ.
માત-તાત અરુ સ્નેહીજન, સો તો ભવોભવ હોય.”

માતા-પિતા, કુટુંબીજનો, સ્નેહીઓ બધા ભવોભવના મળેલાં છે પણ સદ્ગુરુ તો પાત્રતા હશે તો જ મળશે. ગુરુ વિના જ્ઞાન કે માર્ગ મળે નહિ. શિષ્યનું કર્તવ્ય એ છે કે, ગુરુ તરફથી સતત મળતું વાત્સલ્યનું વહેણ કે જે પોતાના વિકાસનું અતિ શ્રેષ્ઠ કારણ છે તેને સમજવું જોઈએ. શિષ્યનું જીવન એ સાધનાક્ષેત્રનું ‘બીજ’ છે. બીજ જીવંત હોવું જોઈએ અને ક્ષેત્ર ખેડેલું તૈયાર હશે તો જ ધર્મભાવનાનો અદ્ભુત વિકાસ થશે. શિષ્ય ‘બીજ’ છે તો ગુરુદેવ તરફથી મળતું વાત્સલ્ય એ ઉચિત ‘ખાતર’ છે. શિષ્યનું જીવન એ જો સાધનાક્ષેત્રમાં નાનો ‘છોડ’ છે તો ગુરુદેવ તરફથી મળતું વાત્સલ્ય એ છોડના વિકાસ માટેનું ‘પાણી’ છે. ગુરુદેવ તરફથી મળતું વાત્સલ્ય શિષ્યના જીવનવિકાસનું પરમ શ્રેષ્ઠ અંગ છે. શિષ્યના જીવનનો વિકાસ અને જીવનની વિશુદ્ધિ ગુરુદેવ તરફથી જ મળે છે. ભક્તિનો અભાવ જીવને ભવમાં ભટકાવે છે અને જીવનનો વિકાસ અટકાવે છે. શિષ્યના જીવનનો સર્વાંગી વિકાસ જોવાની ગુરુની મનોગત ભાવના

જ વાત્સલ્યનું વહેણ સતત વહેતું રાખે છે ને ગુરુ પથદર્શક બની શિષ્યની અંદર રહેલ જ્ઞાનની ઝળહળતી જ્યોત સન્મુખ કરાવે છે. સદ્ગુરુની કૃપા પ્રગટવાની વાટ જોતાં પાત્રતારૂપી કોડિયાને પ્રજ્વલિત કરે છે પણ અંદર કોડિયું હોવું જરૂરી છે. કોડિયું અંદર તૈયાર હશે તો આજે નહિ તો કાલે પ્રગટવાનું જ. માત્ર સદ્ગુરુની કૃપા થાય તો તુરત જ ઝળહળી ઉઠશે.

કૃપા માટેની પાત્રતા સ્વયં સદ્ગુરુ જ પારખી લેતા હોય છે. પરંપરા કહે છે કે, શિષ્ય ગુરુને નહિ, ગુરુ જ શિષ્યને શોધી લે છે. ગુરુનું કાર્ય બહુ મોટું છે. તે ભગવાનથી વિખૂટા પડેલાં જીવોને ભગવાન સુધી પહોંચાડવાનું કામ કરે છે. અધૂરા માનવીને પૂર્ણ કરવાનું કામ પણ ગુરુ જ કરે છે. એમના માર્ગદર્શનથી જ શિષ્ય ભગવાન સુધી પહોંચે છે. એટલે જ તેઓ પહેલા વંદનના અધિકારી બને છે.

સન્મતિ અપાવે તે ‘સદ્ગુરુ’. દુર્ગતિમાં જવાના કાર્યોમાં મશગૂલ હોય, તેના દ્વાર બંધ કરાવી સદ્ગતિ તરફ લઈ જાય તે ‘સદ્ગુરુ’. સત્તત્ત્વની પ્રાપ્તિ દ્વારા સિદ્ધિ અપાવે તે જ ‘સદ્ગુરુ’.

“એક વચન એ સદ્ગુરુ કેરું, જો બેસે દિલમાંય,
નરક નિગોદમાં તે નવિ જાય, એમ કહે જિનરાય.”

ગુરુ-શિષ્ય પરસ્પર પૂરક બની, પરમાત્માના માર્ગના આરાધક બની પૂર્ણતાને પ્રાપ્ત કરે એવી શુભ મંગલોત્તમ ભાવના ભાવીએ.

॥ શ્રી સદ્ગુરુદેવાય નમઃ ॥

- ગુરુ બન્યા વિના અનંતા જીવો સિદ્ધ થયા છે, પણ ગુરુ બનાવ્યા વિના એક પણ જીવ સિદ્ધ થયા નથી.
- ગુરુનો વિનય કરવો, જ્ઞાન એની મેળે મળશે.

આપણે સુખી કેમ થઈએ ?

કુ. રીના એ. શાહ

“રીના ! જીવનમાં બધું જ સુખ છે, છતાં કંઈક ખૂટતું હોય તેવું લાગે છે. કંઈક અધૂરપ લાગે છે.”

આ શબ્દો છે એક પ્રૌઢ વયના સજ્જન પુરુષના - જેમને સંસારનું કહેવાતું બધું જ સુખ મળ્યું છે - સદ્ગુણી ધર્મપત્ની, કલ્યાણગરા બાળકો, લક્ષ્મી, સંપીલું કુટુંબ, સમાજમાં અને ધર્મના ક્ષેત્રમાં આગવું સ્થાન, યશકીર્તિ, માન-સન્માન વગેરે.

આ કોઈ એક વ્યક્તિની વાત નથી, પરંતુ આપણામાંના ઘણાંનો અનુભવ છે. એટલે જ જે લોકો અત્યારે એ ભૌતિક સુખ પ્રાપ્ત કરવા પાગલ બનતા હોય, તેમણે અવશ્ય એવા લોકો કે જેમણે એ સુખ પ્રાપ્ત કર્યું હોય તેમનો પરિચય કરવો અને પૂછવું કે શું તેઓ ખરેખર સુખી છે ?

તેનો જવાબ પરમકૃપાળુદેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી આપે છે, પત્રાંક - ૧૦૮માં -

“હે જીવ ! તું ભ્રમા મા, તને હિત કહું છું. અંતરમાં સુખ છે; બહાર શોધવાથી મળશે નહીં. અંતરનું સુખ અંતરની સમશ્રેણિમાં છે; સ્થિતિ થવા માટે બાહ્ય પદાર્થોનું વિસ્મરણ કર, આશ્ચર્ય ભૂલ.”

સંસારનું કહેવાતું સુખ તે સાચું સુખ નથી, કારણકે તેમાં અન્ય વ્યક્તિ કે વસ્તુનો આશ્રય લેવો પડે છે. વળી, તે અલ્પજીવી છે, હંમેશાં મળતું નથી, એકસરખું મળતું નથી, વચ્ચે ઘણાં વિઘ્નો આવે છે. સુખ હંમેશાં રહેવું જોઈએ, જેમાં દુઃખનો અંશ પણ ન હોવો જોઈએ. શ્રી ગુણભદ્રાચાર્યે શ્રી આત્માનુશાસન - ૪૬માં કહ્યું છે,

“તત્ સુખં યત્ર ન અસુખમ્ ।”

અને તે સુખ કેવી રીતે પ્રાપ્ત થાય તે શ્લોક - ૮માં કહ્યું છે,

“પાપાત્ દુઃખં ધર્માત્ સુખમ્ ।”

સાચું સુખ ધર્મથી પ્રાપ્ત થાય છે.

શ્રી દૌલતરામજી ‘શ્રી છલદાળા’ની ત્રીજી ઢાળની પ્રથમ ગાથામાં કહે છે,

“આતમ કો હિત હૈ સુખ, સો સુખ આકુલતા બિન કહિયે, આકુલતા શિવમાંહિ ન, તાર્તે શિવમગ લાગ્યો ચહિયે.”

અર્થ : સુખ એ આત્માનું હિત છે અને સુખ આકુળતા વગરનું હોય. આકુળતા મોક્ષમાર્ગમાં નથી, માટે તેનો પુરુષાર્થ કરવો.

મોક્ષમાર્ગ એટલે શું ? તેનો જવાબ આપણને શ્રી ઉમાસ્વામી આચાર્ય ‘શ્રી તત્વાર્થ સૂત્ર’ના પ્રથમ અધ્યાયના પ્રથમ સૂત્રમાં જ કહે છે,

“સમ્યગ્દર્શનજ્ઞાનચારિત્રાણિ મોક્ષમાર્ગઃ ॥”

વળી, એમ કહેવાય છે કે શિષ્યએ આચાર્યશ્રીને પ્રશ્ન પૂછ્યો, “મારું કલ્યાણ શી રીતે થાય ?” ત્યારે આચાર્યશ્રીએ જવાબ આપ્યો, “મોક્ષ મેળવવાથી.” શિષ્યએ બીજો પ્રશ્ન પૂછ્યો કે “મોક્ષ કઈ રીતે મળે ?” ત્યારે આચાર્યશ્રીએ ઉપરોક્ત સૂત્ર કહ્યું અને એ રીતે આખા ગ્રંથની રચના થઈ.

હવે આપણે અત્યંત, અનુપમ, અનંત, સ્વાધીન સુખ આપનાર ત્રણ રત્નો - સાચું જ્ઞાન, સાચી શ્રદ્ધા અને સાચા ચારિત્ર વિશે વિચાર કરીએ.

(૧) સાચું જ્ઞાન :

અત્યાર સુધી આપણે સંસારસુખનાં સાધનોને સાચું સુખ જાણતા હતા, પરંતુ સત્સંગ અને સદ્ગુરુના યોગે સમજાય છે કે આવી માન્યતાનું કારણ આપણું અજ્ઞાન અને મોહ છે. “સર્વ કલેશથી અને સર્વ દુઃખથી મુક્ત થવાનો ઉપાય એક આત્મજ્ઞાન છે.” (શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર વચનામૃત પત્રાંક - ૫૬૯) શ્રી સદ્ગુરુએ

અનંત કૃપા કરીને જે પ્રમાણે આત્મા-અનાત્માનું સ્વરૂપ સમજાવ્યું છે તેને તેમ જ જાણું, તેમાં કોઈ પણ પ્રકારે શંકા કે ભ્રમ ન કરું એ જ સાચું જ્ઞાન.

(૨) સાચી શ્રદ્ધા (દર્શન) :

શ્રી સદ્ગુરુદેવે જે પ્રમાણે સમજાવ્યું છે તે તે જ પ્રમાણે છે, તેમાં જરા પણ આધું-પાછું નથી, એવી સદ્ગુરુ કે જિનેશ્વર ભગવાનની વાણીમાં અતૂટ શ્રદ્ધા - તે જ સાચી શ્રદ્ધા. મારી અલ્પ, વિપર્યાસ અને વિષયકષાયવાળી બુદ્ધિને કારણે તેમજ સત્પુરુષના યોગ વિના મને સમજાતું નથી, પરંતુ ભગવાન ખોટું કહે નહીં કારણકે તેઓ સર્વજ્ઞ છે, વીતરાગ છે અને હિતોપદેશક છે. પરમકૃપાળુદેવે શ્રી વચનામૃત પત્રાંક - ૩૭માં કહ્યું છે, “વીરસ્વામીનું બોધેલું દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ અને ભાવથી સર્વસ્વરૂપ યથાતથ્ય છે.” અન્યત્ર પણ કહ્યું છે, “મારા વતી મહાવીરને નિ:શંક ગણજો.” શ્રી આનંદઘનજીએ શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનના સ્તવનમાં આ પ્રકારની શ્રદ્ધા માટે ‘અવિતથ્ય’ શબ્દ મૂક્યો છે, જેનો અર્થ થાય છે - યથાર્થ, જેમ છે તેમ.

ભગવાન કહે છે કે સાચું સુખ આત્મા સિવાય અન્ય કોઈપણ પદાર્થમાં નથી અને તું પોતે જ આનંદનો ઘન છે, સુખનું ધામ છે. અનંત કાળ સુધી ગમે તેટલો પ્રયત્ન કરીશ પણ આત્મા સિવાય અન્ય પદાર્થોમાંથી સુખ નહીં મળે. હા ! એ સુખનો આભાસ ચોક્કસ કરાવશે પણ સુખ નહીં હોય.

“સુખ પ્રાપ્ત કરતાં સુખ ટળે છે, લેશ એ લક્ષે લહો.”

- શ્રી મોક્ષમાળા, શિક્ષાપાઠ - ૬૭

“ચડ ઉત્તંગ જહાંસે પતન, શિખર નહીં વો કૂપ;
જિસ સુખ અંદર દુ:ખ બસે, સો સુખ ભી દુ:ખરૂપ.”

- શ્રી બૃહદ્ આલોચના

આપણા દુ:ખનું કારણ આપણે પોતે જ છીએ અને આપણા સુખનું કારણ પણ આપણે પોતે જ છીએ. આપણો આત્મા જ મિત્ર અને આપણો આત્મા જ વૈરી છે. કોઈએ આપણને બાંધ્યા નથી. આપણી ભૂલથી બંધાયા છીએ. આપણે ઝાડને બાથ ભરી છે

અને બૂમો પાડીએ છીએ કે ઝાડ મને છોડતું નથી ! વાંદરાએ ઘડામાંથી ચણા લેવા માટે હાથ નાખ્યો. મુઠ્ઠી ભરેલો હાથ ઘડામાંથી બહાર નીકળી શકતો નથી એટલે બૂમો પાડે છે, પણ જો એ મુઠ્ઠી છોડી દે તો હાથ બહાર આવી શકે તેમ છે. આપણી હાલત પણ કંઈક આવી જ છે.

આ પ્રમાણેનો અભિપ્રાય, આ પ્રમાણેની માન્યતા તે જ સાચી શ્રદ્ધા, તે જ સમ્યગ્દર્શન.

શ્રી કુંદકુંદાચાર્યે કહ્યું છે, “દંસણ મૂલો ધમ્મો”

શ્રી કુંદકુંદાચાર્યદેવે ‘શ્રી દર્શનપાહુડ’ શ્લોક - ૮માં કહ્યું છે,

“જે દર્શને છે ભ્રષ્ટ તે વળી જ્ઞાન ચરણે ભ્રષ્ટ જો;
તે ભ્રષ્ટમાં પણ ભ્રષ્ટ, કરતા અન્યને ય વિનષ્ટ તો.”

શ્રી આનંદઘનજીએ શ્રી અનંતનાથ ભગવાનનાં સ્તવનમાં કહ્યું છે,

“દેવ ગુરુ ધર્મની શુદ્ધિ કહો કિમ રહે,

કિમ રહે શુદ્ધ શ્રદ્ધાન આણો;

શુદ્ધ શ્રદ્ધાન વિણું સર્વ કિરિયા કરે,

છાર પર લીંપણું તેહ જાણો.”

- ધાર. ૫

જેમ ગાર વગર લીંપણ નિષ્ફળ છે, તેમ શ્રદ્ધા વગરની સર્વ ક્રિયા નિષ્ફળ છે.

(૩) સાચું ચારિત્ર :

સાચું જ્ઞાન અને સાચી શ્રદ્ધા થવાથી આચરણ (ચારિત્ર) પણ સાચું જ થાય છે, જો કે તે અંશે અથવા સર્વાંશે હોઈ શકે છે. પરમકૃપાળુદેવે શ્રી ઉપદેશનોંધ - આંક ૩૧માં કહ્યું છે - “ચારિત્ર મોહનો લટક્યો તે ઠેકાણે આવે છે, પણ દર્શન-મોહનો પડ્યો ઠેકાણે આવતો નથી. કારણ, સમજવા ફેર થવાથી કરવા ફેર થાય છે.”

શ્રી કુંદકુંદાચાર્યદેવે શ્રી પ્રવચનસારનાં શ્લોક - ૭માં કહે છે,

જોઈએ. મિત્રતાનો ભાવ ઘરનાં સભ્યોથી શરૂ કરીને જગતના સર્વ જીવ-સૂક્ષ્મમાં સૂક્ષ્મ જંતુ સુધી ફેલાવવાનો છે. માટે જ પરમકૃપાળુદેવે કહ્યું છે,

“એકથી મૈત્રી કરીશ નહીં, કર તો જગત આખાથી કરજે.”

કુટુંબીઓને પણ સમજાવવા કે તમે પણ મારા પ્રત્યે મોહ કે મમત્વ ન રાખો. આપણે સૌ પ્રેમથી, સંપથી સાથે રહીએ, એકબીજાના નિમિત્તે કંઈપણ ખોટું ન કરીએ અને ધર્મ દ્વારા આત્માને સાધવાનો પુરુષાર્થ કરીએ. પછી જુઓ દુઃખ ઉભું રહે છે ? નહીં ઉભું રહે. ઊભી પૂંછડીએ ભાગશે અને શાંતિ, પ્રસન્નતા, સંતોષ તેમજ સાચા સુખની અનુભૂતિ થશે.

શ્રી સમયસાર - શ્લોક ૨૫૩માં શ્રી કુંદકુંદાચાર્યદેવ કહે છે,

“જે માનતો - મુજથી દુઃખી સુખી હું કરું પર જીવને, તે મૂઢ છે, અજ્ઞાની છે, વિપરીત એથી જ્ઞાની છે.”

(૩) પાંચ ઈન્દ્રિયના વિષયોની ઈચ્છાથી રહિત થવું :

“ઈન્દ્રિયો તમને જીતે અને સુખ માનો તે કરતાં તેને તમે જીતવામાં જ સુખ, આનંદ અને પરમપદ પ્રાપ્ત કરશો.”

- શ્રી મોક્ષમાળા, શિક્ષાપાઠ ૧૦૧-૬

ઈન્દ્રિયના વિષયો ક્ષણિક સુખ આપે છે, માટે તેની પર લુબ્ધ થવું નહીં. વિચારો કે બહુ ભાવતી વસ્તુ ભૂખ કરતાં વધારે ખાધી, તે બે-પાંચ મિનિટનાં સુખે ચોવીસ કલાકનું દુઃખ ઉભું કર્યું. પેટમાં અકળામણ વગેરે અને મેદસ્વિતાથી તો આખી જિંદગી હેરાન થવું પડે છે. આ જ રીતે દરેક ઈન્દ્રિયના સુખ પર તુચ્છ ભાવ લાવવાથી ઈન્દ્રિયગૃહ્ણિ ઓછી થશે, જીવનમાં સંતોષ અને શારીરિક સ્વસ્થતા આવશે. જુઓ ! સામાન્યપણે ગામડાના મનુષ્યોમાં શહેરના લોકો જેવી રસનેન્દ્રિયની ગૃહ્ણિ જોવા નથી મળતી તો તેઓનું શરીર સ્વસ્થ અને મોટી ઉંમર સુધી નીરોગી અને કામ કરતાં જોઈ શકાય છે, જ્યારે શહેરમાં

૩૦-૩૫ વર્ષની ઉંમરથી ડાયાબીટીસ, કોલેસ્ટ્રોલ, બ્લડપ્રેશર, કમર-પગનાં દુઃખાવા વગેરે અનેક રોગ જોવા મળે છે અને ઘરનું કોઈપણ કામ જાતે નથી કરી શકતા. આવી જ રીતે દરેક ઈન્દ્રિય માટે વિચારવું. આમ, દરેક ઈન્દ્રિયની ગૃહ્ણિ ઓછી કરવાથી વ્યવહાર અને પરમાર્થ - એમ બંને સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે.

(૪) કષાય ઘટાડવાં :

“જીતે ક્ષમાથી ક્રોધને, વળી માદવેથી માનને, આર્જવ થકી માયા ખરે, સંતોષ દ્વારા લોભને.”

- શ્રી નિયમસાર - ૧૧૫

ક્ષમા, વિનય, સરળતા, સંતોષ વગેરે આત્માના ગુણો છે. તેને સત્પુરુષ - જ્ઞાની ગુરુઓના આશ્રયે, સત્સંગથી, સત્શાસ્ત્રનાં અભ્યાસથી, પરમાત્માની ભક્તિથી, સેવા-પરોપકારથી જીવનમાં ખીલવી શકાય છે. તેના માટે વિચારપૂર્વક અને જાગૃતિપૂર્વકનું જીવન જીવવું. વિચાર કરવો કે હું જ્યારે ક્રોધ કરું છું ત્યારે સુખી હોઉં છું કે ક્ષમા વખતે ? અન્યને જ્યારે ક્રોધ કરતાં જોઈએ છીએ ત્યારે તેઓ કેવાં લાગતાં હોય છે ? નથી સારાં લાગતાં. તો હું પણ જ્યારે ક્રોધ કરું ત્યારે નથી સારો લાગતો. લોકોમાં પણ ખરાબ impression ઊભી થાય છે. આ જ રીતે માન, માયા અને લોભ માટે પણ વિચારવું.

આમ, કષાય ઘટાડવાથી આંશિક સુખની અને મટાડવાથી સંપૂર્ણ સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે.

(૫) પાંચ મહાપાપોનું સેવન ન કરવું :

હિંસાદિષ્વિહામુત્રાપાયાવહ્યદર્શનમ્ ॥૧॥

દુઃખમેવ વા ॥૧૦॥

- શ્રી તત્ત્વાર્થ સૂત્ર - અધ્યાય - ૭

હિંસાદિ પાંચ પાપ આલોક તથા પરલોકમાં સ્વર્ગ-મોક્ષાદિ સુખનો નાશ કરવાવાળા, નિંદાયુક્ત તથા દુઃખ આપવાવાળા છે.

જેમ આપણને કોઈ મારે, બાંધે કે જીવિતવ્ય

રહિત કરે તો દુઃખ થાય છે, ગમતું નથી તેમ અન્ય જીવોને પણ એ ગમતું નથી. મનુષ્ય, પશુ-પક્ષી, નાના જંતુ કે વનસ્પતિ વગેરે કોઈપણ જીવોને કોઈપણ પ્રકારનું દુઃખ ગમતું નથી અને સુખ જ ઈચ્છે છે, તો આપણાથી તેમને કેવી રીતે હેરાન કરાય ? કેવી રીતે તેમનું માંસ ખવાય ? કેવી રીતે મચ્છરોને ઈલેક્ટ્રીક રેકેટથી મરાય ? શું તેનું ફળ નહીં ભોગવવું પડે ? તે જ રીતે જૂઠું ન બોલવું, ચોરી ન કરવી, પોતાની પત્ની સિવાય દરેક સ્ત્રી સાથે માતા-બહેન કે દીકરીનો સંબંધ રાખવો, જરૂરિયાત ઉપરાંત વસ્તુઓ રાખવી નહીં.

આમ, આ પાંચ - અહિંસા, સત્ય, અયૌર્ય, સ્વદારાસંતોષ, પરિગ્રહપરિમાણને જીવનમાં સ્થાન આપવાથી સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે. મહાત્મા ગાંધીજીએ કહ્યું છે કે આવા ગુણો હોય તે જ સાચો વૈષ્ણવ. જૈનદર્શનમાં પણ પાંચ અણુવ્રતરૂપે ઉપરોક્ત ગુણો કહ્યાં છે.

આ જે સુખના કારણોનું વર્ણન કર્યું તે પરમાર્થ પ્રેરક વ્યવહાર સુખ છે, પરંતુ પરમાર્થથી / નિશ્ચયથી / ખરેખરું સુખ તો માત્ર આત્માની અનુભૂતિ કરવામાં જ છે. શ્રી કુંદકુંદાચાર્યદેવ શ્રી પ્રવચનસાર - શ્લોક-૧૩માં કહે છે,

“અત્યંત આત્મોત્પન્ન વિષયાતીત અનૂપ અનંત ને, વિચ્છેદહીન છે સુખ અહો ! શુદ્ધોપયોગ પ્રસિદ્ધને.”

“દુઃખની નિવૃત્તિને સર્વ જીવ ઈચ્છે છે, અને દુઃખની નિવૃત્તિ દુઃખ જેનાથી જન્મ પામે છે એવા રાગ, દ્વેષ અને અજ્ઞાનાદિ દોષની નિવૃત્તિ થયા વિના, થવી સંભવતી નથી. તે રાગાદિની નિવૃત્તિ એક આત્મજ્ઞાન સિવાય બીજા કોઈ પ્રકારે ભૂતકાળમાં થઈ નથી, વર્તમાનકાળમાં થતી નથી, ભવિષ્યકાળમાં થઈ શકે તેમ નથી. એમ સર્વ જ્ઞાનીપુરુષોને ભાસ્યું છે. માટે તે આત્મજ્ઞાન જીવને પ્રયોજનરૂપ છે. તેનો સર્વશ્રેષ્ઠ ઉપાય સદ્ગુરુવચનનું શ્રવણવું કે સત્શાસ્ત્રનું

વિચારવું એ છે. જે કોઈ જીવ દુઃખની નિવૃત્તિ ઈચ્છતો હોય, સર્વથા દુઃખથી મુક્તપણું તેને પ્રાપ્ત કરવું હોય તેને એ જ એક માર્ગ આરાધ્યા સિવાય અન્ય બીજો કોઈ ઉપાય નથી. માટે જીવે સર્વ પ્રકારનાં મતમતાંતરનો, કુળધર્મનો, લોકસંજ્ઞારૂપ ધર્મનો, ઓઘસંજ્ઞારૂપ ધર્મનો ઉદાસભાવ ભજી એક આત્મવિચાર કર્તવ્યરૂપ ધર્મ ભજવો યોગ્ય છે.”

- શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર વચનામૃત, પત્રાંક-૩૭૫

માટે આત્માનું સુખ એ જ સાચું સુખ છે અને તે પ્રાપ્ત કરવા અત્યંત ઉદ્યમ કરવો.

હવે પરમાર્થમૂળ વ્યવહાર જીવનમાં સુખના થોડાક કારણો જોઈએ :-

- (૧) અપેક્ષા કોઈની ન રાખવી.
- (૨) માતા-પિતા, વડીલો, ગુરુઓની આજ્ઞામાં રહેવું.
- (૩) જરૂરિયાત પૂરતો જ ખર્ચ કરવો.
- (૪) Inferiority કે Superiority થી ન પીડાવું.
- (૫) કોઈની નિંદા કે ઈર્ષ્યા ન કરવાં.
- (૬) નિદ્રા ઓછી કરવી અને મહેનતુ થવું.
- (૭) સ્વાર્થી ન બનવું.
- (૮) સેવાભાવી થવું.

જો કે આ વિષય ખૂબ મોટો છે. એક એક કારણ પર પુસ્તક બની શકે એમ છે, પરંતુ અહીં અતિ ટૂંકમાં જ્ઞાની પુરુષોની અનુભવવાણીને આધારે સુખના કારણો દર્શાવવામાં આવ્યા છે, જે મને તથા સહુ જીવોને સુખનું કારણ થાઓ એવી ભાવના સહ વિરમું છું.

જિનેશ્વર ભગવાનની વાણી વિરુદ્ધ કંઈપણ લખાઈ ગયું હોય તો મિચ્છા મિ દુક્કડમ્.

કોઈપણ ભૂલ પ્રત્યે વિદ્વજનો અંગુલિનિર્દેશ કરે એ જ અભ્યર્થના સહ.

સમ્યગ્દર્શન, સમ્યક્જ્ઞાન તથા સમ્યક્ચારિત્ર આ ત્રણે મળીને મોક્ષમાર્ગ છે. હવે, આપણે એક એક કરીને તેનું સ્વરૂપ જાણીશું, જેનાથી આપણા આત્મામાં તેનું પ્રગટીકરણ થાય તથા આપણે શાશ્વત આનંદધામના માર્ગે ચાલી શકીએ.

સમ્યગ્દર્શન

‘સમ્યક્’ શબ્દનો અર્થ છે ‘યથાર્થ’ અથવા જેવું છે તેવું. અને ‘દર્શન’ શબ્દનો અર્થ છે ‘શ્રદ્ધા’. શ્રદ્ધાને સામાન્ય લોકભાષામાં માન્યતા કે દૃષ્ટિકોણ કહે છે. એટલે કે વસ્તુ જેવી છે તેવી જ શ્રદ્ધા કરવી કે માનવી તેને સમ્યગ્દર્શન કહે છે. વસ્તુનો અર્થ અહીં સમસ્ત અસ્તિત્વવાન પદાર્થોથી છે. આ બધા પદાર્થ મૂળભૂત રીતે છ જાતિઓ કે શ્રેણિઓવાળા છે :

(૧) જીવ, (૨) પુદ્ગલ, (૩) ધર્મ, (૪) અધર્મ, (૫) આકાશ, (૬) કાળ.

આમને જ ષટ્દ્રવ્ય કહે છે. આ સંપૂર્ણ જગતનું અસ્તિત્વ આ છ દ્રવ્યોથી જ નિર્મિત છે. આ બધા સ્વયં પોતે પોતાનાથી જ છે. તેમનો ક્યારેય પણ સર્વથા નાશ નથી થતો, માત્ર તેમની અવસ્થાઓ જ બદલાતી રહે છે. પ્રત્યેક પદાર્થોની સંરચના ત્રણ પ્રકારથી છે :

(૧) દ્રવ્ય, (૨) ગુણ, (૩) પર્યાય.

(૧) દ્રવ્ય : જે સત્તાવાન, અસ્તિત્વવાન પદાર્થ માત્ર છે તે દ્રવ્ય કહેવાય છે. જેમકે જીવ પદાર્થમાં ચેતનસત્તા માત્ર છે તે દ્રવ્ય છે.

(૨) ગુણ : તે પદાર્થ જે ઘટકોથી બનેલો છે તેને ગુણ કહે છે. જેમકે જીવ પદાર્થ જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ આદિ ગુણોથી બનેલો છે.

(૩) પર્યાય : પદાર્થના ગુણોનું પ્રતિસમય પરિણમન કે બદલાતા રહેવું તેને પર્યાય કહે છે. જેમકે જીવ પદાર્થનું પ્રત્યેક સમયે જાણવું,

દેખવું, વેદન કરવારૂપ પરિણમન થવું. શુદ્ધ કે અશુદ્ધરૂપ પરિણમન તે બધા પર્યાયની અંતર્ગત આવે છે.

ઉપરોક્ત છ પદાર્થોને તેમના દ્રવ્ય, ગુણ તથા પર્યાયોસહિત તે જેવા જેવા છે તેમની તેવી તેવી જ સર્વજ્ઞ વીતરાગપ્રભુની આજ્ઞાથી, પોતાની સુબુદ્ધિના નિર્ણયથી, ગુરુઓના ઉપદેશરૂપ પ્રસાદથી તથા પોતાના સ્વ-તત્ત્વના સંવેદનથી દૃઢ શ્રદ્ધા કરવી તેને સમ્યગ્દર્શન કહે છે. વિશેષ ઉલ્લેખનીય એ છે કે ઉપરોક્ત છ પદાર્થોમાંથી પોતાનું જે નિજ જીવતત્ત્વ છે તેની શ્રદ્ધા પોતાના ગુરુથી પ્રાપ્ત બોધ કે અભ્યાસપૂર્વક સ્વસંવેદનથી થાય છે તથા પોતાનાથી ભિન્ન જીવ તથા પુદ્ગલાદિ અન્ય દ્રવ્યોનું શ્રદ્ધાન સર્વજ્ઞ દ્વારા ઉપદેશેલ તેમના સ્વરૂપથી જાણી શકાય છે. આ રીતે આપણે સમ્યગ્દર્શનને સામાન્યરૂપથી જાણ્યું. હવે, તેને અલગ અલગ કથન શૈલીઓથી જાણવાનો અને સમજવાનો પ્રયત્ન કરીશું.

(૧) જીવ, અજીવ, આસ્રવ, બંધ, સંવર, નિર્જરા તથા મોક્ષ આ સાત તત્ત્વોનું યથાર્થ શ્રદ્ધાન કરવું સમ્યગ્દર્શન કહેવાય છે

(૨) સાચા દેવશાસ્ત્રગુરુનું યથાર્થ શ્રદ્ધાન કરવું સમ્યગ્દર્શન છે. અહીં સાચા શબ્દનો અભિપ્રાય તથારૂપ વીતરાગતાથી યુક્ત થવું છે.

(૩) સ્વ-પરનો વિનિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન છે.

(૪) પોતાના આત્માનો નિશ્ચય કરવો સમ્યગ્દર્શન છે. (ક્રમશઃ)

ચોવન, જીવન, ધન, સ્વજન આદિ સર્વ અનિત્ય છે, કારણકે તેમનો વિયોગ થતો જોવામાં આવે છે. માટે તેમની આસક્તિ ત્યાગી ધર્મઆરાધનામાં ત્વરાથી પ્રવૃત્ત થવું જોઈએ.

આત્મભાવના

❀ ❀ ❀ ❀ ❀ ❀ ❀ સંકલન : વસંતભાઈ કે. ખંધાર ❀ ❀ ❀ ❀ ❀ ❀ ❀

૧. ભગવાન આત્મા જ્ઞાયકમૂર્તિ, આનંદમૂર્તિ છે. જેમ સાકરનો ગાંગડો ગળપણથી ભરેલો છે તેમ જ્ઞાયક આત્મા આનંદથી ભરેલો છે, શાશ્વત આનંદનું ધામ છે.
૨. શરીરથી આત્મા જુદો છે. જે જાણનાર છે તે આત્મા છે. વિકલ્પ આવે છે તે પણ આત્મામાં નહિ, વિકલ્પથી જુદો જે જાણનાર તે આત્મા. વિકલ્પની પાછળ જે જ્ઞાનધારા છે, જ્ઞાયક છે તે આત્મા છે. તેમાં દૃષ્ટિ લગાવતા આનંદ આવે છે.
૩. ‘હું જ્ઞાયક છું, જ્ઞાનનો પિંડ છું, અબદ્ધ છું’ - આવા વિચારો કરતા જો થાકી જવાય તો દેવ-ગુરુના મહાન પ્રસંગો, તીર્થયાત્રાના મહાન પ્રસંગો એવા પ્રસંગો યાદ કરવાં. વિકલ્પની સાથે ‘જ્ઞાન છું’ તેમ ધ્યાનમાં રાખવું. ‘હું નિરાળો... નિરાળો છું.’
૪. તત્ત્વની રુચિ જ આત્માની નજીક લઈ જાય છે અને દર્શનમોહને તોડી નાખે છે. રુચિ યથાર્થ કરવી. વિકલ્પો તો અનંતા આવે.
૫. પરિણામની ધારા પલટાઈ જાય તો ફરી ફરી જ્ઞાયકના વિચાર કરવા. પેટમાં જે દર્દ થાય છે તે હું નહિ, તેનો જાણનાર.. જાણનાર તે હું છું. હું સ્વ પર પ્રકાશક છું. હું જ્ઞાયક... જ્ઞેયને જાણનાર છું. બહારનું બધું જણાય તે હેય છે અને જાણનાર તે જ હું છું. હું જ્ઞાયક છું. હું એક શુદ્ધ ભાવ છું.
૬. ‘હું શુદ્ધ છું, જ્ઞાયક છું’ એવા જે વિકલ્પ તેનાથી થાકી જવાય એ ખરું; જો કે “જ્ઞાયક છું” એવા સહજ પરિણામતા જ્ઞાનમાં થાક હોતો નથી.
૭. સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત કરવાની તીવ્ર ભાવના છે તો પુરુષાર્થ કરવો. સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત ન થાય તેથી આકુળતા અને ઉતાવળ ન કરવી. રુચિ છે તે ભાવના છે. તે સાથે ને સાથે જ રહે છે. વિકલ્પ બહાર જાય છે તેથી પણ બહુ ખેદ ન કરવો. એક સરખો વિકલ્પ મુનિઓને પણ રહેતો નથી. માટે

ખેદ અને આકુળતા ન કરવી. રુચિ અને ભાવના વધારવી.

આત્મા જ્ઞાયકપિંડ, ચૈતન્યધન છે. જાણનાર... જાણનાર.. જાણનાર... બસ તે જ હું.

વિશેષ સ્વાધ્યાય :

૧. પોતાની વિચાર-ચિંતનધારામાં, વર્તમાન વર્તતી અવસ્થાની ગૌણતા થવી આવશ્યક છે અને એમ થાય ત્યારે જ દર્શનમોહનો અનુભાગ ઘટે છે.
૨. પર્યાયમાં સંતુષ્ટપણું એ પર્યાયબુદ્ધિ છે, તે દર્શનમોહને તીવ્ર કરે છે. માટે કોઈ પણ પ્રકારે ‘તેમ થવા યોગ્ય નથી.’ પર્યાયમાં ઠીકપણું રહે ત્યાં સુધી મુમુક્ષુ જીવ સ્વભાવને અવલંબી શકે નહિ.
૩. સ્વભાવ પ્રત્યથી પુરુષાર્થ-એ જ સત્ય પુરુષાર્થ છે. હંમેશાં સ્વભાવનું જ લક્ષ રહેવું જોઈએ - એની જ મુખ્યતા હોવી જોઈએ.
૪. ચાલતી વિકારી પર્યાય, અપૂર્ણ પર્યાયની અપેક્ષા વિના - એટલે કે પર્યાય માત્રની અપેક્ષા વગરનો, જે અનંત ગુણનો એકરૂપ દ્રવ્ય સ્વભાવ છે તેને જ સ્વ સ્વરૂપે ગ્રહણ કરવું છે તે દ્રવ્યદૃષ્ટિ છે.
૫. ત્રિકાળી શુદ્ધ સ્વરૂપનો અનુભવ એટલે શુદ્ધ ‘જ્ઞાનમાત્ર’નું આસ્વાદન અર્થાત્ વેદન.
૬. જ્ઞાન અભ્યાસ થવા અર્થે, સ્વસન્મુખ થવા અર્થે, જ્ઞાનની વ્યાપકતા, સ્વચ્છતા (સાકારપણું), વેદકતા અને પ્રત્યક્ષતા દ્વારા પરથી-રાગથી ભિન્ન અને પોતાના અભિન્ન જ્ઞાનમય આત્માનો નિરંતર આશ્રય કરવા યોગ્ય છે, જેથી અંતર્મુખ થવાય.
૭. સ્વભાવ ત્રિકાળ શક્તિરૂપ હોવાથી તેનું ભાવભાસન સીધું થતું નથી પણ તેનું અંતરંગ સૂક્ષ્મ અનુભવદૃષ્ટિથી અવલોકન થતાં અખંડ ત્રિકાળી, અપરિણામી ધ્રુવ ‘સ્વતત્ત્વ’ સ્વપણે પ્રતિભાસે છે.

ક્ષમાપના

શ્રી વલભજી હીરજી

“હું નિરંતર પ્રપંચમાં પડ્યો છું, અજ્ઞાનથી અંધ થયો છું, મારામાં વિવેકશક્તિ નથી અને હું મૂઢ છું, હું નિરાશ્રિત છું, અનાથ છું.”

નિરંતર એટલે હંમેશાં - બધી જ વખતે. પ્રપંચ-પાંચ ઈન્દ્રિયોના વિષયોમાં લાગી રહેવું તે બધો પ્રપંચ છે. હું તો નિરંતર જગતની કાર્યજાળમાં, ઘણું મેળવવામાં સુખની કલ્પના કરી પ્રપંચમાં પડ્યો છું. મારી દષ્ટિ હંમેશાં બાહ્ય જ રહી છે અને આ જ મારી ભૂલ છે. શુદ્ધાત્મા તરફ મારી દષ્ટિ ક્યારેય થઈ નથી. જ્યાં મારું સુખ છે તે વાતની મને ખબર નથી. બાહ્ય-પર-પદાર્થોમાં જ સુખની કલ્પના કરી એમની ઈચ્છા, પ્રાપ્તિ અને ભોગવવામાં જ દુઃખી થઈ રહ્યો છું. અજ્ઞાનથી - વિપરીત બુદ્ધિથી તેને મારું માન્યું છે. જે ઘોડવાનું છે તેને હિતકારી માન્યું છે. મારા અજ્ઞાનથી વાસ્તવમાં અનાદિકાળથી હું અંધ બન્યો છું, જેથી અચિંત્ય એવા મારા શુદ્ધ સ્વરૂપનું દર્શન હું કરી શકતો નથી.

સદ્ગુરુના ઉપદેશથી વિવેક આવે તો અજ્ઞાન દૂર થાય પરંતુ એવી વિવેક કરવાની શક્તિ મારામાં નથી. વિવેક આવે તો અજ્ઞાન ટળે. હિત-અહિત, શ્રેય-અશ્રેય, દેહ અને આત્મા વગેરેને જેમ છે તેમ ભિન્ન ઓળખવા તે વિવેક છે. મારું હિત-અહિત જોવા-જાણવાની શક્તિ પણ હું ગુમાવી બેઠો છું. સંસારનો એકે પદાર્થ એવો નથી કે જે મારા રાખવાથી રહે અને મૂકવાથી જતો રહે, છતાં તે સર્વમાં ‘મારાપણા’નો ભાવ કરી હું વિવેક ભૂલ્યો છું, એટલે સ્વ-પરનો ભેદ જાણી શક્યો નહીં. જડ-ચેતનની ભિન્નતા સમજી શક્યો નહીં અને આ વિવેક ન હોવાથી હું મૂઢ છું. વિવેકશક્તિ એટલે ભેદજ્ઞાન. વિવેકશક્તિ નથી અને તેનું ભાન પણ નથી એ મૂઢતા છે. મદિરાવશ મનુષ્ય જેમ ગટરને ઘર માને, બેહોશીમાં

સુખ માને છતાં કંઈ જ ભાન ન મળે તેવો મૂઢ બની જાય છે. સંસારમાં મોહવશ જીવની દશા આવી હોય છે. પોતાને ભૂલી જવો અને અન્યને પોતાના માનવા એ મૂઢતા છે. મુખ્ય દોષ છે આ મૂઢતા. અજ્ઞાન દશામાંથી બહાર નીકળવું હોય તો જ્ઞાની પુરુષનો આશ્રય લેવો જોઈએ તે નથી. તેથી નિરાશ્રિત છું. આત્મા - પરમાત્માની શ્રદ્ધારહિત પ્રાણીમાત્ર નિરાશ્રિત- નિઃસહાય-અનાથ છે. ધર્મ સાચું શરણું છે. તેના સ્વીકાર વગરનો પ્રાણી નિરાશ્રિત છે. અનાથ છે. જેનું આ સંસારમાં કોઈ ન હોય તે અનાથ કહેવાય. ખરો નાથ આત્મા છે તે પ્રગટે ત્યારે સનાથ થવાય. સદ્ગુરુનો આશ્રય મળે તો પણ સનાથ કહેવાય. ધર્મ વગર પ્રાણી અનાદિકાળથી અનાથ છે અને રહેશે. આ રીતે અહીં વર્તમાન લાચાર અવસ્થા બતાવી છે.

(ક્રમશઃ)

વિજ્ઞાન અને ધર્મ

- ધૂની માંડલિયા

વિજ્ઞાન શીખવી શકાય છે, ધર્મ શીખવી શકાતો નથી. આથી વિજ્ઞાનની કોલેજો હોઈ શકે, યુનિવર્સિટી હોઈ શકે. ધર્મની કોઈ કોલેજ કે યુનિવર્સિટી ન હોઈ શકે, કારણકે વિજ્ઞાન બાહ્ય જગત સાથે સંબંધ ધરાવે છે. જે બાહ્ય જગત સાથે સંબંધિત હોય છે તે ચીજ શીખવી શકાય છે. તે આપણી બહાર છે. બધા તેને જોઈ શકે છે. આપણે બધા તેનું નિરીક્ષણ કરી શકીએ છીએ. આપણા બધા માટે તે સર્વસામાન્ય ચીજ છે. પરંતુ ધર્મ શીખવી શકાય નહીં, કારણકે તે આંતરિક છે. ઈશ્વર શીખવી શકાતો નથી, જાણી શકાય છે અને બહુ મજાની વાત તો એ છે કે જે લોકો ઈશ્વરને શીખી લે છે, તેઓ ‘જાણવાથી’ વંચિત રહી જાય છે, કારણકે એ શીખ ઉધારની છે, બીજાની હશે.

ભ્રષ્ટાચાર

તપનભાઈ વી. શાહ

સરકારી ઓફિસમાં ઈજનેર ખાતામાં એક ભ્રષ્ટાચારી ઈજનેર હોય છે. તે જ્યારે આ ખાતાનો ઈજનેર હોય છે ત્યારે તેને રસ્તા બનાવવાનું કામ સોંપવામાં આવેલ. આ ઈજનેર જ્યાં રસ્તા બનાવે ત્યાં પોતાના ભ્રષ્ટાચારનો ભાગ અંદર રાખે. ધીરે ધીરે તેને રસ્તામાંથી પુલો બનાવવાનું કામ મળવા લાગ્યું. ધીરે ધીરે મોટા પુલો બનાવવા લાગ્યો. ખૂબ ભ્રષ્ટાચાર કરવા લાગ્યો. આ પુલોમાંથી અમુક પુલો થોડાક વર્ષોમાં જ તૂટવા લાગ્યા. આ પુલો તૂટવાથી ઘણી માલહાનિ-જાનહાનિ પણ થઈ પરંતુ તેથી આ ઈજનેરને કોઈ જ અસર ન થઈ !

આ ઈજનેર પોતાની ઉંમરના કારણે સરકારી નિયમ પ્રમાણે નિવૃત્ત થાય છે.

નિવૃત્તિ બાદ થોડાક વર્ષો પછી પોતાના કુટુંબ સાથે દેવ-દર્શનની યાત્રા કરવા બસ લઈને જાય છે. તેમાં એક દિવસ પરોઢિયે એક સ્થળેથી બીજા સ્થળે જવા નીકળે છે. પોતાના કુટુંબમાં પત્ની-પુત્ર-પુત્રી-પ્રપૌત્ર-પ્રપૌત્રી-ભાઈ-બહેન સાથે હોય છે. રસ્તામાં એક પુલથી બીજા નગરમાં જવા જાય છે ત્યાં તેમના પૌત્રની અચાનક તબિયત બગડે છે અને બસ પુલ પસાર કર્યા વગર પુલના છેડે ઉભી રહે છે. પ્રપૌત્રને સ્વસ્થ થતાં બે મિનિટ લાગે છે. બસ ઉપાડવા જાય છે ત્યાં જે પુલ ઉપરથી પસાર થવાનું હોય છે તે પુલ અચાનક તૂટી જાય છે. આ વખતે કુટુંબના દરેક સભ્યો બસમાં બેસી 'હાશકારો' અનુભવે છે કે હાશ, આપણે જો પુલ ઉપર હોત તો આપણે બચી શક્યા ન હોત. ખુદ આ ઈજનેર પણ 'હાશકારો' અનુભવે છે અને આનંદમાં આવી જાય છે. આનંદમાં આવે જ ને કારણકે બધા બચી જાય છે પરંતુ જે પ્રપૌત્ર બીમાર હોય છે તે રોવા લાગે છે. ઘરના બધા

સભ્યોને એવું લાગે છે કે આ પ્રપૌત્રની તબિયત ફરી ખરાબ થઈ લાગે છે તેથી તે રડતો લાગે છે. ત્યારે પ્રપૌત્ર કહે છે કે મારી તબિયત તો સારી છે. પરંતુ આ પુલ તૂટી ગયો તેનું મને ઘણું દુઃખ થયું છે. હું આ પુલ બાંધનારને દોષ આપું છું. તેની ભૂલના કારણે માલહાનિ થઈ છે અને જો આપણે પણ આ પુલ ઉપર હોત તો આપણે પણ જીવતા ન હોત. આ પુલ બાંધનારને ચોક્કસ સજા થવી જોઈએ.

તપાસ કરતાં ખબર પડે છે કે આ પુલ બાંધનાર પોતાના દાદા જ્યારે ઈજનેર ખાતામાં હોય છે ત્યારે તેમણે આ પુલ બાંધેલ. આ ઈજનેર દાદા પોતાના પ્રપૌત્ર આગળ આ ભૂલ કબૂલ કરે છે કે આ પુલ મેં જ બાંધેલ છે અને મેં ભ્રષ્ટાચાર કરેલો હોવાથી જ આ પુલ તૂટેલ છે. તું બેટા બોલ હું આ અંગે શું સજા ભોગવું ?

ત્યારે પ્રપૌત્ર કહે છે કે આ પુલનું નિર્માણ ફરી તમારા ખર્ચે કરો અને પુલને બીજા ૧૦૦ વર્ષ સુધી આંચ પણ ન આવે તેવી રીતે તૈયાર કરો. ત્યારે ઈજનેર દાદા તૈયારી બતાવે છે અને તે રીતે કાર્ય કરે છે.

સાર એટલો કે ભ્રષ્ટાચાર કરવાથી બીજાને નુકસાન થાય તેનો આપણને ખ્યાલ રહેતો નથી, પરંતુ જ્યારે તે આપણી ઉપર જ નુકસાન આવે ત્યારે આપણને સમજાય છે કે ભ્રષ્ટાચાર કરવો કેટલાઅંશે વાજબી છે.

**જે સંપત્તિને ઉદારતાનું પીઠબળ નથી,
જે ભુદ્ધિને વિવેકની પ્રાપ્તિ નથી અને જે
જીવનમાં સંયમનો આવિર્ભાવ નથી - એ સંપત્તિ,
ભુદ્ધિ અને જીવન જગત માટે શાપરૂપ છે.**

प्रभु स्तुति

पू. मुनिश्री १०८ निर्दोषसागरजी महाराज

पू. मुनिश्री १०८ निर्दोषसागरजी महाराज

(दोहा)

वृषभादिक तीर्थेश को, प्रणमूं बारम्बार ।

तुव गुण का मैं गानकर, होऊ भवदधि पार ॥१॥

(पद्धरि छन्द)

हे प्रभु तुम्हारा दर्श पाय, शुभ कर्म उदय फल मैं लहाय ।
 प्रभु दर्शन से अनुभूति होय, जैसे पारसमणि पाय कोय ॥२॥
 भगवन तुमको नहि सदा जान, अपने गुण खोये मैं अजान ।
 तुमको जब से पाया जिनेश, मिट गया हमारा भव कलेश ॥३॥
 ऐसा अनुभव प्रभु हुआ आज, जैसे दरिद्र को मिला राज ।
 मेरे ऊपर हो द्रष्टिपात, सब दुष्ट करम भग जाय तात ॥४॥
 इस जग को अपना रहा मान, संसार गमन का हेतु जान ।
 हो दुःख सहें है घोर नाथ, अपने सम करलो पकड़ हाथ ॥५॥
 सर्वज्ञ कथित नहि धर्म धार, इसलिए नाँव है दुःख मझार ।
 हे भगवन मुझको दो अधार, इन कर्म शत्रु की होय हार ॥६॥
 जो सुख विध्वंसक बंध हेतु, इन विषयों को माना है सेतु ।
 निज परका जो करता विवेक, उसको जानो सम्यक् विवेक ॥७॥
 नित करो अभ्यास सत्ज्ञान नित्य, भव सुख को तुम जानो अनित्य ।
 तुम चरण कमल मम हृदय राज, संसार तरन को तुम जहाज ॥८॥
 सत्शास्त्रों का प्रभु रोज ध्यान, जिससे होवे कर्मों की हान् ।
 पर दोष कथन मे रहूँ दूर, इतनी शक्ति हमको दो पूर ॥९॥
 प्रभु समता रस मैं रहूँ लीन, चिन्मूरत आतम मे प्रवीन ।
 द्वादश भावन को बार बार, जिससे विराग उपजे अपार ॥१०॥
 ममता तज व्रत जिनर्लिंग धार, निज में रम कर भव दुःख पार ।
 गुण मूल बीस अरू आठ पाल, रत्नत्रय साधू को निहाल ॥११॥

दो बीस परीषह सहे नित्य, संसार महार्णव है अनित्य ।
 दस धर्म हमारा अंग होय, इससे आस्रव का द्वार खोय ॥१२॥
 बारह तप को दृढ रूप धार, इससे तोड़ूँ मैं कर्म द्वार ।
 कब ऐसा जीवन होय नाथ, नूतन कर्मों का हो न साथ ॥१३॥
 कब धन्य सुअवसर पाय नाथ, निज आतम रस को चखूँ नाथ ।
 कर्तादिक बुद्धि नाश होय, निज पर का सच्चा ज्ञान होय ॥१४॥
 लूँ वीतराग चारित्र धार, जब द्याति कर्म पर हो प्रहार ।
 जब तीजा चौथा शुक्ल ध्यान, कर घाति इतर कर्मों की हान ॥१५॥
 तव अष्ट गुणों मे राजमान, फिर न ही वहाँ से गमन जान ।
 हो नंत काल तक एक थान, निज परिणति में हूँ रमा जान ॥१६॥
 सिद्धों को नत हो बार बार, उन जैसा होऊँ एक बार ।
 अब सहा नहि जाता है कष्ट, सब कर्मों को तुम करो नष्ट ॥१७॥
 है यही बीनती बार बार, भव सागर से प्रभु करो पार ।
 बहु काल दुःख सागर मझार, गोते खाता आया हूँ द्वार ॥१८॥

(दोहा)

दुःख हरण यह वीनती, सुन लीजो भगवान ।
 तुम गुण के सागर रहे, मैं दुखिया हूँ जान ॥१९॥
 अल्प बुद्धि मैंने करी, भाषा तोतली जान ।
 अक्षर मात्र की हो त्रुटी, क्षमा करों भगवान ॥२०॥
 तुम गुण के उद्यान में, माली हमको जान ।
 तुम गुण की प्रभु चाकरी, सदा मिले भगवान ॥२१॥

धीरे से बोलो, प्रेम से बोलो,
 आदर देकर बोलो, जरूरत होने पर बोलो...

॥ Shri Param Krupalu Devay Namah ॥

YUVA TIMES

Hame Jeena Sikha Diya

Inspired by PUJYA ATMANANDJI

THE THREE RACES

This is the story of a young athletic boy hungry for success, for whom winning was everything and success was measured by such a result.

One day, the boy was preparing himself for a running competition in his small native village, with himself and two other young boys to compete. A large crowd had congregated to witness the sporting spectacle and a wise old man, upon hearing of the little boy, had traveled far to bear witness also.

The race commenced, looking like a level heat at the finishing line, but sure enough the boy dug deep and called on his determination, strength and power. He took the winning line and was first. The crowd was ecstatic and cheered and waved at the boy. The wise man remained still and calm, expressing no sentiment. The little boy, however, felt proud and important.

A second race was called, and two new young, fit, challengers came forward, to run with the little boy. The race was started and sure enough the little boy came through and finished first once again. The crowd was ecstatic again and cheered and waved at the boy. The wise man remained still and calm, again expressing no sentiment. The little boy, however, felt proud and important.

"Another race, another race!" pleaded the little boy. The wise old man stepped forward and presented the little boy with two new challengers, an elderly frail lady and a blind man. "What is this?", quizzed the little boy. "This is no race" he exclaimed. "Race!", said the wise man. The race was started and the boy was the only finisher, the other two challengers left standing at the starting line. The little boy was ecstatic, he raised his arms in delight. The crowd, however, was silent showing no sentiment toward the little boy.

"What has happened? Why not do the people join in my success?" he asked the wise old man. "Race again", replied the wise man, "...this time, finish together, all three of you, finish together" continued the wise man. The little boy thought a little, stood in the middle of the blind man and the frail old lady, and then took the two challengers by the hand. The race began and the little boy walked slowly, ever so slowly, to the finishing line and crossed it. The crowd were ecstatic and cheered and waved at the boy. The wise man smiled, gently nodding his head. The little boy felt proud and important.

"Old man, I understand not! Who are the crowd cheering for? Which one of us three?", asked the little boy. The wise old man looked into the little boy's eyes, placing his hands on the boy's shoulders, and replied softly .. "Little boy, for this race you have won much more than in any race you have ever ran before, and for this race the crowd cheered for the spirit of the runners and not for any winner!"

સમાજ-સંસ્થા દર્શન

આપણી સંસ્થામાં ડિસેમ્બરની આધ્યાત્મિક શિબિરનું આયોજન

આપણી સંસ્થામાં પૂજ્યશ્રીના જન્મમંગળદિન નિમિત્તે તા. ૧-૧૨-૧૩ થી તા. ૩-૧૨-૧૩ દરમિયાન ત્રિદિવસીય આધ્યાત્મિક શિબિરનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. પૂજ્યશ્રીની પાવનનિશ્રામાં યોજાયેલ આ શિબિરમાં આદ.પંડિત શ્રી ધીરજલાલ ડી. મહેતા (સૂરત)ની 'આઠ દષ્ટિની સજ્જાય'ના આધારે સ્વાધ્યાયશ્રેણી યોજાશે. તેઓશ્રી તા. ૬-૧૨-૨૦૧૩ સુધી સંસ્થામાં રહીને સ્વાધ્યાયનો લાભ આપશે. આ ઉપરાંત તા. ૧-૧૨-૨૦૧૩ના રાત્રે આદ. શ્રી જય અશોકભાઈ શાહ તથા તા. ૨-૧૨-૨૦૧૩ના રાત્રે યુવાસાધક શ્રુપ (કોબા)ની ભક્તિસંગીતનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. તા.૭-૧૨-૧૩ના રોજ સવારે શ્રી શાંતિવિધાનનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. શાંતિવિધાનમાં ભાગ લેવા ઈચ્છતા મુમુક્ષુઓને આદ.શ્રી નવીનભાઈ બી. શાહ (મો. ૦૮૩૨૨૬૮૬૮૭૧)નો સંપર્ક સાધવા વિનંતી છે. તા. ૧-૧૨-૨૦૧૩ના રવિવારના દિવસે સવારે ૯-૦૦ થી બપોરના ૧-૦૦ દરમિયાન સ્વૈચ્છિક રક્તદાન શિબિરનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. સ્વ-પર કલ્યાણાર્થે શિબિરનો લાભ લેવા સૌને વિનંતી છે.

આપના આગમનની જાણ સંસ્થામાં અગાઉથી કરવા વિનંતી કે જેથી આપના આવાસ - ભોજનાદિની સુવિધાઓ સાચવી શકાય.

પૂ.શ્રી ભાનુવિજયજી મહારાજના 'પ્રવચનમાળા ભાગ-૩' ગ્રંથનું વિમોચન

ભારતીય સંસ્કૃતિના સર્વ દર્શનોના રહસ્યો અને અધ્યાત્મના મૌલિક સિદ્ધાંતો સમજાવતાં મૂલ્યવાન આધ્યાત્મિક ગ્રંથરત્ન શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી પ્રણીત 'આત્મસિદ્ધિ શાસ્ત્ર' ઉપર પરાર્થરસિક પૂજ્ય મુનિશ્રી ભાનુવિજયજી મહારાજે શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર સત્સંગ મંડળ - સાંતાક્રુઝ - પાર્લા - અંધેરી મુંબઈના ઉપક્રમે તા. ૧૮-૧૦-૨૦૦૫ થી તા. ૧૯-૧-૨૦૦૯ દરમિયાન આપેલ પ્રવચનો ઉપરથી પ્રવચનમાળા ભાગ-૧ (ગાથા ૧ થી ૪૨) અને ભાગ-૨ (ગાથા ૪૩ થી ૮૧) ગ્રંથો પ્રકાશિત થઈ ચૂકેલ છે. હવે પ્રવચનમાળા ભાગ-૩ (ગાથા ૮૨ થી ૧૪૨) ગ્રંથ પ્રકાશિત થઈ રહ્યો છે; જેની વિમોચનવિધિ તા. ૧-૧૨-૨૦૧૩ના રવિવારે (સવારે ૧૦-૧૫ થી ૧૨-૧૫) આપણી સંસ્થામાં સંતોની ઉપસ્થિતિમાં થશે. સૌને આ અવસરનો લાભ લેવા વિનંતી.

આપણી સંસ્થામાં શ્રી પર્યુષણ મહાપર્વની આરાધના સાનંદ સંપન્ન

આપણી સંસ્થામાં પૂજ્યશ્રી આત્માનંદજીના પાવન સાન્નિધ્યમાં શ્રી પર્યુષણ મહાપર્વની આરાધના ભક્તિસભર વાતાવરણમાં સંપન્ન થઈ. લગભગ ૨૨૫ ઉપરાંત મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનોએ આરાધનાનો લાભ લીધો હતો. કાર્યક્રમનું સુંદર સંચાલન પ્રજ્ઞાવંત મુમુક્ષુ આદ. શ્રી શરદભાઈ ડેલીવાળાએ કર્યું હતું.

● **સ્વાધ્યાય :** જૈન સાહિત્યના ઊંડા અભ્યાસી, સફળ લેખક અને સ્વાધ્યાયકાર આદ. ડૉ. અભયભાઈ દોશીએ 'શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર ૨૮-૨૯' 'સમ્યક્ પરાક્રમ' વિષયના આધારે દષ્ટાંતસભર, રસપ્રદ શૈલીમાં સ્વાધ્યાય આપતા જણાવ્યું કે સમ્યગ્દર્શન એ સંસારમાં રહેવા છતાં વ્યક્તિને મોક્ષસુખની ઝાંખી કરાવે છે. તે પ્રાપ્ત થતાં સંસારના સુખો ફીકાં લાગે છે. બહારનું જગત રૂપાત્મક છે, અંતરનું જગત અરૂપાત્મક (ભાવાત્મક)

રજૂ કર્યા હતા : (૧) આદ. શ્રી સુધાબેન લાખાણી, (૨) આદ. શ્રી ઉષાબેન શેઠ, (૩) આદ. શ્રી અરુણભાઈ બગડિયા, (૪) આદ. શ્રી દેવયાનીબેન પટેલ, (૫) આદ. શ્રી સંજયભાઈ શાહ, (૬) આદ. શ્રી રેખાબેન પરમાર્થી, (૭) આદ. શ્રી નવનીતભાઈ મિશ્રા.

● **કવીઝ** : પર્વ દરમ્યાન 'સમ્યગ્દર્શન' વિષયના આધારે કવીઝ યોજવામાં આવી હતી; જેમાં ૧૨ મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનોએ ભાગ લીધો હતો. કવીઝના વિષયનો અભ્યાસક્રમ આદ. શ્રી સુરેશજીએ તૈયાર કર્યો હતો તેમજ પ્રશ્નપત્ર આદ. શ્રી અશોકભાઈ પી. શાહે તૈયાર કર્યું હતું. આ કાર્યક્રમનું સંચાલન આદ. શ્રી અશોકભાઈ પી. શાહ, આદ. શ્રી સુરેશજી, આદ. શ્રી પ્રવીણભાઈ મહેતા તથા આદ. શ્રી ભારતીબેન મહેતાએ સુંદર રીતે કર્યું હતું.

● **દિવાળી પુસ્તિકાનું વિમોચન** : સંસ્થા દ્વારા પ્રકાશિત નૂતન દિવાળી પુસ્તિકા 'જીવનદર્પણ' તથા 'ભાવપ્રતિક્રમણ'ની દ્વિતીય આવૃત્તિનું વિમોચન તા. ૭-૯-૧૧ના રોજ આદ. ડૉ. અભયભાઈ દોશીના વરદ હસ્તે કરવામાં આવ્યું. આ દિવસે આદ. શ્રી વિનોદિનીબેન તથા આદ. શ્રી જીવણકાકા દ્વારા દિવાળી પુસ્તિકાની પ્રભાવના કરવામાં આવી હતી.

● **સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો** : સંસ્થા સંચાલિત ગુરુકુળના બાળકોએ તા. ૮-૯-૧૩ના રોજ સુંદર કાર્યક્રમો રજૂ કર્યા હતા; જે અંતર્ગત વક્તવ્ય, ભક્તિસંગીત તથા નાટકનો સમાવેશ થાય છે. આ કાર્યક્રમની તૈયારીમાં આદ. શ્રી ણયાબેન શેઠ, આદ. શ્રી સુરેખાબેન શાહ તથા ગૃહપતિશ્રી નરેશભાઈએ સુંદર યોગદાન આપ્યું હતું. કાર્યક્રમથી પ્રભાવિત થઈને મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનોએ બાળકો પર ઈનામોની વર્ષા કરી હતી.

● **તપની આરાધના** : તપસા નિર્જરા ચ । તપ કરવાથી કર્મોની નિર્જરા થાય છે. મહાપર્વ દરમિયાન નીચેના મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનોએ તપની આરાધના કરી હતી.

- (૧) આદ. શ્રી મીનાબેન અનિલભાઈ મહેતા - ૮ ઉપવાસ
- (૨) આદ. શ્રી સુરેશભાઈ શાહ (કર્મચારીશ્રી) - ૮ ઉપવાસ
- (૩) આદ. શ્રી ઈન્દિરાબેન ઝવેરી (સૂરત) - ૫૧ એકાસણા
- (૪) આદ. શ્રી હીનાબેન હિતેનભાઈ હરિયા - વીશ સ્થાનક તપ
- (૫) આદ. શ્રી ઉષાબેન મહેન્દ્રભાઈ કોઠારી - અક્રમ તપ
- (૬) આદ. શ્રી સંગીતાબેન હરીશભાઈ ચૌધરી - અક્રમ તપ

પૂજ્યશ્રીના વરદ હસ્તે તપસ્વીઓના પારણા થયા હતા. આ ઉપરાંત શક્તિ અનુસાર મુમુક્ષુઓએ તપની આરાધના કરી હતી. કોબા પરિવાર તપસ્વી ભાઈ-બહેનોના તપની અનુમોદના કરે છે.

આપણી સંસ્થા સાથે ઘણા વર્ષોથી જોડાયેલા તથા પૂજ્યશ્રી પ્રત્યે અત્યંત શ્રદ્ધાવંત આદ. શ્રી જયેશભાઈ એસ. શાહના સુપુત્રી અ.સૌ. નૈયાબેન હાર્દિકકુમાર શાહે શ્રી સિદ્ધિતપની આરાધના શાતાપૂર્વક સંપન્ન કરેલ છે. ગચ્છાધિપતિ આચાર્યશ્રી જયઘોષસૂરીશ્વરજી મ.સા.ની પ્રેરણાથી અમદાવાદના સમસ્ત શ્વેતાંબર જૈન સંઘોમાં ૧૩૫૦ જેટલા આરાધકોએ શ્રી સિદ્ધિતપની આરાધના કરી હતી.

આપણી સંસ્થાની વર્તમાન કાર્યવાહક સમિતિના સભ્ય આદ. શ્રી મુકેશભાઈ રમણિકલાલ શેઠના પુત્રવધૂ અ.સૌ. શ્રીમતી માનસીબેન મિતુલભાઈ શેઠે પર્યુષણ પર્વ

દરમિયાન ૧૦ ઉપવાસની તપશ્ચર્યા દેવ-ગુરુ-ધર્મના પસાયથી શાતાપૂર્વક સંપન્ન કરેલ છે.

આપણી સંસ્થા સાથે સક્રિય રીતે જોડાયેલા સરળ અને ઉદાર સ્વભાવ ધરાવતા મુંબઈ નિવાસી મુમુક્ષુ આદ. શ્રી નવીનભાઈ બી. શાહની પૌત્રી ચિ. રાજવી અજયભાઈ શાહે (ઉ.વ. ૧૩) પર્યુષણ પર્વ દરમિયાન અઠ્ઠાઈ તપની આરાધના કરેલ છે. સમસ્ત કોબા પરિવાર ઉપરોક્ત તપસ્વીઓના તપની અનુમોદના કરે છે.

● **પ્રકીર્ણ :** પર્વ દરમિયાન સંસ્થાના પ્રકાશનો, V.C.D., D.V.D. તથા 'દિવ્યધ્વનિ'ના લવાજમ પર ૫૦% ડિસ્કાઉન્ટ જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું. આદ. ડૉ. અભયભાઈ દોશીનું સંસ્થા દ્વારા શાલ ઓઢાડીને અભિવાદન કરવામાં આવ્યું હતું. સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણ કરી એકબીજાને 'મિચ્છા મિ દુક્કડમ્' કહી સૌ છૂટાં પડ્યા હતા.

આપણી સંસ્થામાં નિ:શુલ્ક રોગનિદાન સારવાર કેમ્પ સાનંદ-સંપન્ન

આપણી સંસ્થા દ્વારા પૂજ્યશ્રીના પાવન સાન્નિધ્યમાં આધ્યાત્મિક, સાહિત્યિક, શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓ ઉપરાંત અવારનવાર સમાજકલ્યાણની પ્રવૃત્તિઓનું પણ આયોજન કરવામાં આવે છે. તા. ૮-૯-૧૩ના રવિવારના દિવસે આદ. શ્રી કુમુદભાઈ મહેતા (મુંબઈ)ના આર્થિક સૌજન્યથી, તેઓના ધર્મપત્ની સ્વ. શ્રીમતી સુધાબેન કુમુદભાઈ મહેતાના સ્મરણાર્થે મેડિકલ કેમ્પનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. પૂજ્યશ્રી આત્માનંદજી તથા મહાનુભાવોના વરદ હસ્તે કેમ્પનું ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું.

આ મેડિકલ કેમ્પનો લાભ ૧૮૮૨ જેટલા દર્દીઓએ લીધો હતો. દર્દીઓની તપાસ કરી, દરેક દર્દીને ૫ દિવસની નિ:શુલ્ક દવાઓનું વિતરણ કરવામાં આવ્યું હતું. દરેક દર્દીને તેમના મેડિકલ રિપોર્ટની ફાઈલ બનાવીને આપવામાં આવી હતી. દર્દીઓ માટે નાસ્તાની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી હતી. કેમ્પમાં લાભ આપનાર વિવિધ રોગોના નિષ્ણાત દાક્તરો અને તપાસેલ દર્દીઓની માહિતી નીચે મુજબ છે :

અ.નં.	દાક્તરનું નામ	તપાસેલ દર્દીઓની સંખ્યા
(૧)	ડૉ. મનિષ જોશી (આંખના દાક્તર)	૩૮૯
(૨)	ડૉ. આલાપ શાહ (હાડકાના સર્જન)	૪૧૪
(૩)	ડૉ. જિજ્ઞેશ પટેલ (ઈ.એન.ટી.સર્જન)	૧૨૫
(૪)	ડૉ. ભાવેશ રોય (હૃદયરોગના નિષ્ણાત)	૩૦૦
(૫)	ડૉ. વીરલ મકવાણા (સર્જન)	૫૦
(૬)	ડૉ. નિધિ જૈન (સ્ત્રીરોગના નિષ્ણાત)	૨૯
(૭)	ડૉ. નેહા જોષી (ચામડીના રોગના નિષ્ણાત)	૧૦૮
(૮)	ડૉ. રાજેન્દ્ર આનંદ (માનસિક રોગના નિષ્ણાત)	૨૫
(૯)	ડૉ. કૌસ્તુભ ભાડ (દાંતરોગના નિષ્ણાત)	૬૨
(૧૦)	બી.એમ.ડી.મશીન દ્વારા હાડકાના કેલ્સિયમની તપાસ	૩૮૦
(૧૧)	ઈ.સી.જી. (કાડિયોગ્રામ)	૭૮૦
(૧૨)	સંપૂર્ણ શારીરિક તપાસ (ટોટલ બોડી ચેકઅપ)	૭૮૦

સંસ્થાના મેડિકલ સેન્ટર દ્વારા જરૂરતમંદ દર્દીઓ માટે મોતીયાના ૭૫ જેટલા ઓપરેશન નિ:શુલ્ક કરવાનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. સપ્ટે.૨૦૧૩ સુધીમાં જરૂરતમંદ દર્દીઓના ૧૩૧ મોતીયાના ઓપરેશન તથા કાનના પડદાના ૫ ઓપરેશન નિ:શુલ્ક કરવામાં આવ્યા છે. આ ઉપરાંત ૩૦૦ જેટલા જરૂરતમંદોને યશ્મા, ટીપા તથા દવાઓનું નિ:શુલ્ક વિતરણ કરવામાં આવ્યું હતું. સંસ્થાના મેડિકલ સેન્ટરની માહિતીપત્રિકા બહાર પાડવામાં આવી છે. ગુજરાત સમાચારમાં મેડિકલ કેમ્પનો સચિત્ર અહેવાલ પ્રગટ કરવામાં આવ્યો હતો. કેમ્પને સફળ બનાવવામાં બહુમુખી યોગદાન આપનાર આદ. શ્રી જયંતિભાઈ જોબાલિયા (પૂના) તથા આદ. ડૉ. રાજેશભાઈ સોનેજીની નિ:સ્વાર્થ સેવાઓને બિરદાવીએ છીએ. સંસ્થાના મેડિકલ સેન્ટરમાં નિ:સ્વાર્થભાવે સેવાઓ આપવા બદલ સંસ્થા દ્વારા આદ. શ્રી જયંતિભાઈ જોબાલિયાનું શાલ ઓઢાડીને અભિવાદન કરવામાં આવ્યું હતું. આ પ્રસંગે પૂજ્યશ્રી અને પૂજ્ય બહેનશ્રીએ શ્રી જયંતિભાઈને શુભાશિષ પાઠવ્યા હતા. કેમ્પને સફળ બનાવવામાં આદ. ડૉ. રમેશભાઈ લાલાએ ઘણો પ્રેમ-પરિશ્રમ લીધો હતો; જે બદલ સંસ્થા તેમનો આભાર માને છે. આ ઉપરાંત કેમ્પમાં સેવાઓ આપનાર દાક્તર મહાનુભાવો અને તેઓની ટીમ, આદ. શ્રી કુમુદભાઈ મહેતા તેમજ દાન આપનાર મહાનુભાવો તથા આ સેવાયજ્ઞમાં યોગદાન આપનાર સૌ સેવાભાવી મુમુક્ષુઓને સંસ્થા તરફથી સાભાર ધન્યવાદ પાઠવવામાં આવે છે.

સંસ્થાના મેડિકલ સેન્ટરના નિભાવ માટે આર્થિક સહયોગ આપનાર દાનવીર મહાનુભાવો

સંસ્થાના મેડિકલ સેન્ટરના નિભાવખર્ચને પહોંચી વળવા નીચેના દાનવીર મહાનુભાવોનો આર્થિક સહયોગ સાંપડ્યો છે; જે બદલ સંસ્થા તે સર્વે દાતાઓને સાભાર ધન્યવાદ પાઠવે છે :

(૧) આદ. શ્રી દિનેશભાઈ એસ. બાવીસી (રાજકોટ)	૩૧૦૦૦/-
(૨) આદ. શ્રી વિનુભાઈ ઓધવજી દોશી તથા કંચનબેન વી. દોશી પરિવાર (અમદાવાદ) (દાંતના દવાખાના માટે ભેટ)	૨૫૦૦૦/-
(૩) આદ. શ્રી નવીનભાઈ બી. શાહ (મુંબઈ)	૧૪૦૦૦/-
(૪) આદ. શ્રી મધુકાંતાબેન રમણિકલાલ શેઠ, હ.આદ.શ્રી મુકેશભાઈ શેઠ (અમદાવાદ)	૧૧૧૧૧/-
(૫) આદ.શ્રી નૈનાબાઈ બટુલાલ ખાસગીવાલાના સ્મરણાર્થે, હ.રાજકુમાર બી.ખાસગીવાલા, ઈન્દોર	૧૧૦૦૦/-
(૬) આદ.શ્રી નલિનીબેન રસિકલાલ લાખાણી (યુ.એસ.એ.) હ.કાજલબેન બી.મહેતા(પૂના)	૧૧૦૦૦/-
(૭) આદ. શ્રી વિનોદિનીબેન પરીખ (બી.એમ.ડી. ટેસ્ટ માટે) અમદાવાદ	૮૦૦૦/-
(૮) આદ. શ્રી લક્ષ્મીબેન રમેશભાઈ શાહ, અમદાવાદ	૭૦૦૦/-
(૯) આદ. શ્રી છબલબેન અમીચંદભાઈ વોરા, કોલકાતા	૭૦૦૦/-
(૧૦) આદ. શ્રી નિર્મળાબેન રસિકલાલ મહેતા (પૂના)	૬૦૦૦/-
(૧૧) આદ. ડૉ. અજયભાઈ ભોગીલાલ શાહ (અમદાવાદ)	૫૦૦૦/-
(૧૨) સાકરબા એન્ડ મંગલભાઈ દેસાઈ ટ્રસ્ટ (બરોડા)	૫૦૦૦/-
(૧૩) આદ. શ્રી મુદુલાબેન અનિલભાઈ માટલિયા (અમદાવાદ)	૪૦૦૦/-

મેડિકલ સેન્ટરની વિશેષ જાણકારી માટે આદ. શ્રી જયંતિભાઈ જોબાલિયા (પૂનાવાળા) મો. ૦૮૪૨૯૭૭૫૫૪ અથવા સંસ્થાના કાર્યાલયનો સંપર્ક કરવા વિનંતી.

આપણી સંસ્થામાં આત્માર્થી શ્રી પ્રકાશભાઈ ડી. શાહની સ્વાધ્યાયશ્રેણી સાનંદ-સંપન્ન

આપણી સંસ્થામાં તા. ૧૨-૧૦-૧૩ થી તા. ૧૪-૧૦-૧૩ દરમ્યાન ત્રિદિવસીય ઘનિષ્ઠ સાધનાશિબિરનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. સંસ્થાના ભાવભર્યા નિમંત્રણને માન આપીને પરમકૃપાળુદેવના પરમ ભક્ત, શાસ્ત્રોના ઊંડા અભ્યાસી, પ્રજ્ઞાવંત આત્માર્થી આદ.શ્રી પ્રકાશભાઈ ડી. શાહ પધાર્યા હતા. ત્રિદિવસીય શિબિર દરમ્યાન આત્માર્થીશ્રી પ્રકાશભાઈ શાહે પોતાની આગવી સરળ છતાં સચોટ હૃદયસ્પર્શી શૈલીમાં વચનામૃતજીનું પાન સૌ મુમુક્ષુઓને કરાવ્યું હતું. વચનામૃત પત્રાંક-૮૩૨ના આધારે સ્વાધ્યાય આપતા તેઓશ્રીએ જણાવ્યું કે અંતરનો ખરો વૈરાગ્ય હોય તો સાચી આતમભાવના ભાવી શકાય. મનનો ખૂંટો આત્મા સાથે જોડી દો. મરણાંતે પણ સ્વરૂપની શ્રદ્ધા ન છૂટે તો તે ખરી શ્રદ્ધા છે. જીવ કર્મધારામાં વહી જાય છે પણ જ્ઞાનધારા સાથે ખૂંટો બાંધતો નથી. બહુ ફર્યા (સંસારપરિભ્રમણ ઘણું કર્યું), હવે ઠરો (શુદ્ધ સ્વરૂપનો લક્ષ-પ્રતીતિ-રમણતા) અંતરદષ્ટિપૂર્વકનો પુરુષાર્થ મોક્ષ માટે કાર્યકારી છે. વિષય-કષાયથી વૃત્તિને વાળીને સ્વસ્વરૂપ તરફ લઈ જવી. આપણો ‘ઉપયોગ’ દેહ, ઘર, કુટુંબ, આરંભ, પરિગ્રહમાં વેરાઈ ગયો છે. આ બધાથી અંતરથી છૂટવા માગે તે જ્ઞાનીનો બોધ પ્રાપ્ત કરી શકે. વિભાવથી વિરામ પામે તે ‘શાંત’ થયો કહેવાય. ધર્મ પ્રત્યે અનુરાગ છે તો શરીર એ મોક્ષપ્રાપ્તિનું સાધન છે. પાવરહાઉસ (વીતરાગ) જેવા પુરુષ મળ્યા છે તો ‘ઉપયોગ’ રૂપી કનેક્શન તેમની સાથે જોડી દો. પરદ્રવ્યની પરિણતિ આપણા હાથમાં નથી. ધર્મનું બ્લડ કેન્સર આપણને થવું જોઈએ. (ધર્મ આપણા વ્યક્તિત્વમાં વ્યાપી જવો જોઈએ.) ધર્મસ્થાનકોમાં ધર્મનો સોદો કરજો, કર્મનો નહીં. જ્ઞાનીથી કોઈ આગમ અજાણ્યું નથી. અહં-મમત્વથી ભરેલી બુદ્ધિ આત્મા તરફ જવા દેતી નથી. દર્શનમોહને હણવા જ્ઞાનીનો બોધ જરૂરી છે. મૃત્યુ પછી તમારી સાથે શું આવશે ? માટે બાજી સંકેલવા માંડ. જે જ્યોતિ ક્યારેય બુઝાતી નથી તે પરમજ્યોતિ તે આત્મા છે. જ્યાં સુખબુદ્ધિ કરી હોય ત્યાં જીવનો ‘ઉપયોગ’ પ્રવર્તે છે. સત્સંગ પણ એમનો કરજો કે જેમને અંતરથી અસંગતામાં રુચિ છે. હૃદયથી હૃદય સુધી ‘સત્’ પહોંચે તે સત્સંગ. પાંચેય ઈન્દ્રિયો અને મનરૂપી બારી બંધ કરીએ તો ‘ઉપયોગ’ અંતર્મુખ થાય. ‘ઉપયોગ’ને શુદ્ધ કરવો અને તે શુદ્ધિની વૃદ્ધિ કરવી તે સાધના છે. આરંભ-પરિગ્રહ અસાર અને કલેશરૂપ છે. જ્ઞાનીના વચનોને જીવવાના છે. (જીવનમાં ઉતારવાના છે.) વિભાવભાવના ઉદય દરમિયાન મુમુક્ષુ જીવે ‘સાવધાન’ રહેવું. શ્રુતજ્ઞાનના આધારે ભેદજ્ઞાન કરવાનું છે. પર્યાય ક્ષણવર્તી છે, આત્મા ત્રિકાળવર્તી છે. આત્મા અનંત ગુણ અને પર્યાયનો પિંડ છે. ભક્તિથી જ્ઞાન નિર્મળ થાય અને નિર્મળ જ્ઞાન આત્માને પકડી શકે. ચિત્ત ચૈતન્યમાં વિલીન થાય ત્યારે સ્વાનુભવ થાય. મનરૂપી આખલાને આત્મારૂપી ખીલા સાથે જોડી દેવો. ભાવભાસનમાં પદાર્થ જે પ્રકારે છે તે ભાસે છે અને આત્મદર્શનમાં સાક્ષાત્ દર્શન-અનુભવ છે. સ્મૃતિ → પ્રીતિ → પ્રતીતિ → ભાવભાસન → અનુભવ. જડથી ઉદાસીનતા અને જીવથી પ્રસન્નતા રાખવી. મળમૂત્રના કોથળા (શરીર)માં શું રાગ કરવા જેવો છે ? ભક્તિ અને સત્સંગનો રસ ચાખ્યો હોય તેને દુનિયાના રસ નીરસ લાગે છે. વિષયોમાં ગૃહિત હોય તે આત્મતત્ત્વને ન પિછાણી શકે. સ્વદોષદર્શન અને પરગુણદર્શન-આવી સાધકની દૃષ્ટિ હોય છે. વધતી વધતી વીતરાગતા - આત્મદશા એટલે ગુણસ્થાન આરોહણક્રમ. મનુષ્યભવ સ્વરાજ (મોક્ષ) મેળવવા માટે છે. પાંચેય ઈન્દ્રિયોને જીતે તે સાચો બ્રહ્મચારી કહેવાય. આપણી જિંદગીનો ધ્રુવકાંટો આત્મશાંતિ હોવો જોઈએ.

પૂજ્યશ્રી આત્માનંદજીએ વચનામૃત પત્રાંક-૫૬૧ અને પત્રાંક-૬૦૮ના આધારે બોધ આપતા જણાવ્યું કે સંસારમાં જીવ જો અજાગૃતપણે રહે તો ઘણા વર્ષોનો ઉપાસેલો વૈરાગ્ય પણ નિષ્ફળ જાય. દુનિયાના કાર્યો (આરંભ-પરિગ્રહ) કરવા નથી તેમ નિર્ણય કરી તેનો અપરિચય કરવો. આવી દશા આવ્યા વિના મુમુક્ષુપણું ન

આપણી સંસ્થામાં યોજાયેલ નિ:શુલ્ક મેડિકલ કેમ્પ વેળાની તસવીરો(તા. ૮-૯-૧૩)

સ્વ. સુધાબેન
કુમુદભાઈ મહેતાના
આત્મશ્રેયાર્થે

હાડકાંની મજબૂતાઈનો મશીન દ્વારા ટેસ્ટ

ડૉ. કૌસ્તુભ ભાડ (દાંતના દાકતર)

ડૉ. વીરલ મકવાણા (સર્જન)

ડૉ. જિજ્ઞેશ પટેલ (કાન-નાક-ગળાના સર્જન)

ડૉ. મનિષ જોશી (આંખના સર્જન)

ડૉ. આલાપ શાહ (હાડકાનાં સર્જન)

ડૉ. ભાવેશ રોય (કાર્ડિયોલોજિસ્ટ)

ડૉ. નેહા જોશી (ચામડીના રોગોના નિષ્ણાત)

ડૉ. રમેશ લાલા
(M.B.B.S.)

Registered under RNI No. : GUJGUJ/2008/25883
Permitted to post at Ahmedabad PSO on 15th of every month under Postal
Regd. No. : GAMC - 309/2012-14 issued by SSP Ahmedabad valid upto 31-12-2014
Publication Date 15th of every month

આપણી સંસ્થામાં યોજાયેલ નિ:શુલ્ક મેડિકલ કેમ્પ વેળાની તસવીરો (તા. ૮-૯-૧૩)

દીપ-પ્રાગટ્યની વેળાએ

કેમ્પમાં ઉપસ્થિત જનતાજનાર્દન

આદ. શ્રી જયંતિભાઈ જોગલિયા
(પૂનાવાળા)નું સંસ્થા દ્વારા અભિવાદન

ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ જૈનોલોજી દ્વારા ક્વિટનની પાલમિન્ટમાં 'અહિંસા
એવોર્ડ'ની અર્પણવિધિ કરતા આદ. શ્રી નેમુભાઈ ચંદેરિયા

આ અંકના વિશિષ્ટ સહયોગી દાતા

'દિવ્યધ્વનિ' નવેમ્બર - ૨૦૧૩ના અંક માટે રૂ. ૧૧,૦૦૦/-નો આર્થિક સહયોગ
❶ સ્વ. કાન્તાબેન હરિલાલ મોહનલાલ શાહના સુપુત્રી સ્વ. મનોરમાબેન ભૂપતરાય
શાહના આત્મશ્રેયાર્થે, હસ્તે : ભૂપતરાય ભાઈલાલ શાહ, અમદાવાદ
તરફથી પ્રાપ્ત થયેલ છે. સંસ્થા તેઓશ્રીના આ 'જ્ઞાનદાન'ની અનુમોદના કરે છે.

'દિવ્યધ્વનિ' નવેમ્બર - ૨૦૧૩ના અંક માટે રૂ. ૧૧,૦૦૦/-નો આર્થિક સહયોગ
❷ શ્રીમતી મનિષાબેન તથા ચિ. જાન્વી અજયભાઈ શાહના જન્મદિન નિમિત્તે
હસ્તે : આદ. શ્રી અજયભાઈ નવીનચંદ્ર શાહ, મુંબઈ
તરફથી પ્રાપ્ત થયેલ છે. સંસ્થા તેઓશ્રીના આ 'જ્ઞાનદાન'ની અનુમોદના કરે છે.

Printed & Published by Smt. Dr. Sharmisthaben M. Soneji on Behalf of
Shrimad Rajchandra Adhyatmik Sadhana Kendra, Koba - 382 007. Dist.
Gandhinagar (Gujarat). Printed at Bhagwati Offset, 16/C, Bansidhar Estate,
Bardolpura, Ahmedabad - 380 004. Editor : Shri Mitesh A. Shah